

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИИ

2015 сыл
Атырдыах ыйын
1 күнэ
Субуота
№90-91 (10323)

12+

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүтэммитэ

Нам улуунун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

Доруобуйа баар — күндү баай

ХИФУ профессордара Карл Башарин уонна Зоя Башарина быйыл чөл олобу тарҕатар ис хоһоонноох бырайыак көмүскээн

республика үрдүнэн оскуола үөрэнээччилэригэр, студенттарга, ыччакка анаан тэриллэллэр.

Бу күнүгэр, ол эбэтэр от ыйын 29 күнүгэр, Угловский аабылар биһиэхэ, Намга, ытытылына. Аабылар чэрчилэринэн, профессордар Нам

гы, наркотик буортутун, сүлүһүннээх дыаатын туһунан чаччыны, мустубут дьон көрөн итэҕэйдилэр. Онно элбэх холбоордарынан сүһүрүллүбүт киһи органнара, итэҕэс төрөөбүт оҕолор хаартыскалара слайд нөҥүө көрдөрүллэн, лекция ордук

ЧӨЛ ТУРУКТААХ ОЛОБУН БӨБӨРГӨТӨР

грант сүүбүттэрэ. Университет профессордарын бырайыага госуларствонан 820 500 солк. өйөммүтэ. Медицинский наука доктора Карл Башарин бу харчыны туохха туттарын туһунан бу курдук эпитэ: «Бу суума табах, арыгы буортутун туһунан кэпсиир, сэрэтэр, харыстыыр ис хоһоонноох тэрээһиннэргэ анааһа. Холобура, Угловский аабыларга. Аабылар бүтүн

улуунугар кэлэн бардылар. Кинилэр «Чөл олох» улуустаагы общественной хамсааһын председателэ, сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор социальнай-реабилитационнай кииннэрин директора Л.М. Маркова (хаартыска) ыгырытынан ыалдьытатылар.

Н.М. Рыкунов аатынан библиотека бу күн табах, ары-

ылынарбылаах буолла.

Мустубут дьон-сэргэ көрсүһүүнү олус сэргээрдилэр, туһалаах, наадалаах информацияны ылбыттарын туһунан профессордарга эттилэр, кэлэн лекция аахпыттарыгар махтаннылар. Оттон К.Г. Башарин улуус баһылыга А.П. Атласовка махтал сурук туттарда.

Бэйэ информ.

Үөрэх эйгэтигэр

Билигин үөрэххэ туттарсыы үгэннээн турар кэмэ. Биһиги улууспутугар икки орто анал үөрэх тэрилтэтэ үлэлиир. Манна сыллата республика араас улууттан үгүс оҕо кэлэн үөрэнэр.

И.Е. Винокуров аатынан Намнааҕы педагогической колледж бу үөрэх дылыгар 88 выпускнигы олох киэн суолугар атаарбыт. Кинилэртэн 51 күнүскү, 37 оҕо кэтэхтэн үөрэҕи бүтэрэн, диплом ылбыттар. Ол курдук, «Изобразительное искусство и черчение», ФЭП «Изобразительное искусство и черчение», «Профессиональное обучение» (по отрасли: Информатика и вычислительная техника), «Педагогика дополнительного образования», «Экономика и бухгалтерский учет» диэн идэлэри баһылаан, сипит-хоппут специалисттар тахсыбыттар. Бу 88 выпускниктан 16 оҕо дипломун туйгундук көмүскээбит.

Кэлэр 2015-2016 үөрэх дылыгар колледж 150 миэстэҕэ манник идэлэргэ: «Дошкольное образование, преподавание в начальных классах», «Изобразительное искусство и черчение», «Профессиональное обучение (по отраслям): - портной; - изготовитель художественных изделий из дерева» докумуоннары тутар. Маны сэргэ «Изобразительное искусство и черчение» диэн идэҕэ 9 кылаас кэнниттэн үөрэнээччилэри күүтэр. Оттон кэтэхтэн үөрэххэ: «Педагогика дополнительного образования»

ХАННА ҮӨРЭНЭ БАРЫАХХА?

докумуон ыаллар.

Бэс ыйын 20 күнүттэн атырдыах ыйын 15-гэр диэри докумуоннары тутар хамыһына үлэлиир. Кириэ экзаменнар: атырдыах ыйын 17-21 кк. ытытыллар. Граф Биэрэгэр үлэлиир Намнааҕы техникуму быйыл 126 оҕо бүтэрбит. Кинилэртэн 3 студент үөрэхтэрин туйгундук түмүктээбиттэр. Выпускниктар 71% үлэ булбуттар. Техникум студентнара сыллата ытытылар «Бастыг идэ» Бүтүн Россиятааҕы конкурса ситиһилээхтик кытталлар эбит. Холобура, быйыл сварщик Андрей Олесов уонна автомеханик Владислав Лукин уон бастыгнар ааттаммыттар. Онон техникум күннээҕи олоххо-дыаахха туһалаах идэ-

лэргэ уһуйарынан уратылаах.

Кэлэр үөрэх дылыгар туттарсыы от ыйын 1 күнүттэн, атырдыах ыйын 31 күнүгэр диэри ытытылар. 9 кылаас кэнниттэн: сварщик, тутуу маастара, повар-кондитер идэлэригэр докумуон тутар. 11 кылаас кэнниттэн: автомеханик, сварщик-электрогазосварщик, төлөбүрдээх төрөөккө оператор, бухгалтер идэлэригэр туттарсан киирэн үөрэниэххэ сөп. Үөрэни болдоҕо араас — үс сылтан, уон ыйга диэри. Маны сэргэ кылгас кэмнээх төлөбүрдээх курстар бааллар. Ол курдук, «В», «С», «Д», «Е» категорияларга суоппар, сварщик, повар, кондитер идэлэрин баһылаахтыгын сөп.

Л. НОГОВИЦЫНА

Булчуттарга сүбэ

КУСКА БУЛТ САҢА БЫРААБЫЛАЛАРА

Нам улуунун булчуттары уонна балыксыттары, «Байнай» кулууба, Наммыт улуунун бары булчуттарыгар күһүгүнү булт сезона аһыллара чугаабытынан бэйэтин эвэрдэтин тирдэр, уонна саҥа булт быраабылатын ааҕааччылар болдомтологор таһаарар.

Бу сылтан көтөр кынаттаахха республикабыт Ил Дарханын саҥа ыйааҕар олобуран күһүгүнү, сааскы куска уонна мас көтөрүгэр биир сыллаах күнүл бэриллэр буолла.

Саҥа ыйаахха сурулларынан, республика үрдүнэн күһүгүнү куспут атырдыах ыйын 22 күнүттэн алтынны ый 20 диэри күнүллэнэр буолла. Маны таһынан мас көтөрүгэр бу сылга эмиз күнүл бэриллээ. Ол курдук, атырдыах ыйын 22 күнүттэн ахсынны 31 күнүгэр диэри күнүллээх. Сааскы куспутугар кус күнүлүн болдоҕо киин улуустарга ыам ыйын 8 күнүттэн ыам ыйын 17 күнүгэр диэри кус-хаас уонна бэс ыйын 1-4 кк. диэри анды күнүллэнэр буолла. Маны таһынан бу күнүлүнэн республикабыт уон улуунугар бултүөххэ сөп.

Ол түгэнигэр сайабылыаннаҕа эбии хайа улууска бултүөрүн суруллар, оччоҕо күнүлгэр эбии хоту улуустарга барар буоллаха, хоту улуустар болдохторо суруллан биэрэллэр.

Куска уопсай төлөбүр биир сылга 0.9 күһүгүнү-сааскы куска тэннэ 650 солкуобайга тэннээр. Маны таһынан мас көтөрүгэр эбии күнүл ылан суруттарар буоллаха, («Сбор за пользование животным миром») төлөнөр. Бу төлөбүр сыаната 500 солкуобайга тэннээр.

Онон убаастабыллаах булчуттар, биһиги санаабытыгар бу ыйаах булчуттарга табыгастаах дии саныбыт уонна күһүгүнү — сааскы булка күнүлү нэһилиэккэ баар общественной охотинспектордартан ылааххытын син. Нам селотугар күнүлү И.А. Уваровскийтан уонна И.В. Яковлевтан суруттаран ылааххытын син. Билсэр телефоннарыгыз 89243677925, 89141094275.

Бары булчуттары ойуур уотуттан сэрэхтээх буоларга ыгырабыт уонна мантан күһүн Байанайдаах булду баҕарабыт.

И.А. Уваровский — Күрүлгэн

Хайдах олордугут, ыаллар?

БӨТҮННЭР: «ТУПСАБЫТ!»

Бөтүгн нэһилиэгэр от ыйын саҥата Улуу Кыайы 70 сылыгар, Россияда Литература уонна ураанхай саха удьуордарын уруулаабыт Нам, Амма, Бүлүү улуустарын Бөтүгн нэһилиэгэтин төлкөлөөх төрүт үгэстэригэр анаммыт Үрүн тунах ыһаах буолан ааспыт. Бөрө Бөтүгнэр сыдыааннара сирэ-туом быһыытынан көрсөн, түһүлгэлэнэн ыһаах ыһар үгэстэрин 2009 сыллаахха Аммаҕа Сардана Онуфриева-Амгинская төрүттээбитэ. Ол курдук 2009 уонна 2013 с. биһиги нэһилиэкпит дьоно-сэргэтэ Амма төрүт сиригэр тийэн ыалдьыттаабыттар. Быйыл Үрүн тунах ыһаах Нам улуунун Бөтүгн сиригэр буолан ааста. Ыһаахха Аматтан, Бүлүүттэн Бөтүгн аҕа ууна түөлбөлөөн олобут нэһилиэгэтин Түбэ, Көбөкөн, Арбын, Фрунзе дьоно-сэргэтэ кэлэн үөрүүбүтүн үллэһинилэр.

Ону тэнгэ ыгырылаах ыалдьыттар Нам улуунун аҕа баһылыга А.П. Атласов, Ил Түмэн депутата А.И. Еремеев, улуус мунньаҕын депутаттарын сэбиэтин председателэ И.Р. Попов, СР муниципальной тэриллиилэрин кытта үлэлээр отдел начальнига Д.Н. Горохов, саха аһын-үөлүн тарҕатааччы И.И. Тарбахов у.д.а. буоллулар.

Режиссер Иван Новиков туруоруутугар Бөрө Бөтүгнэр диэн театризованнай дьүһүйүүнү көрөөччүлэр олус сэргээбиттэ-

рэ. Маны сэргэ «Бөтүгн Боотура» многоборье, «Бөтүгнээх Куо» кэрэ куолар күрэхтэрэ дьон-сэргэ болдомтотун, интэриэһин тардыбыта. Түмүгэр, «Бөтүгн Боотура» ааты Түбэттэн төрүттээх Николай Попов ылбыта, «Бөтүгнээх Куо» ааты Амма кэрэ куота Соловьева Клара сүкпүтэ.

Суруйааччы Таллан Бүрэ аатынан орто оскуоланы быйыл 3 оҕо үөрэнэн бүтэрдэ. Оскуола бастыг выпускнига Корьякина Анжелика кыһыл көмүс мэтээлинэн үөрэҕин түмүктээтэ. Выпускниктар сөбүлээбит идэлэригэр туттарса сылдыаллар. Оттон саҥа үөрэх дылыгар оскуола боруогун 5 оҕо атыллыа. Нэһилиэк 2 сыл болдохтоох федеральной программаҕа киирсэн, уу турбатын тардыы үлэтин ытар. Кулууп тиэргэнэ туһсарыллар. Ол курдук, уот-күөс тардыллан, фонтан оҕоһулла сылдыар. Благоустройство болдомто ууруллар. Кылабыһа күрүөлөннэ, Н. Никитин аатынан уулуссаҕа муоста тутуллар.

Нэһилиэк дьон-сэргэтэ от үлэтигэр күүстээхтик үлэлиир. Бу күнүгэр барыта 114 га сир охсулунна. Быйыл күһүн, балаан ыйыгар, нэһилиэк баһылыгын быыбара ытытылар. От ыйыттан быыбар хамыһыһыата тэриллэн үлэлиир.

Валентина КОЛЕСОВА,
Бөтүгн

Быйыл Туймаада ыһаабын бастакы күнүгэр биридүүлээн саха төрүт көрүнүгүгэр мунгууур кыайылыаабы ыһааарар күрэхтэниилэр ытыгылынылар. Хапсаҕайга эр дьонго: 75 кг диэри Денис Сивцев (Нам) – I м., Игорь Сандулин (Нам) – III м.; 90 кг үөһэ Леонид Данилов (Нам) – II м., Ариан Гоголев (Нам) – III м. Ветераннарга: 75 кг диэри – Николай Парников (Нам) – III м., 75 кг үөһэ Егор Винокуров (Нам) – III м. Мас-рестлинг эр дьонго: 70 кг диэри Сергей Константинов – I м., Виктор Обутов – II м., 80 кг Анатолий Гладков – I м., 80 кг үөһэ Евгений Иванов – I м. Хотугу многоборьеда Октябрь Герасимов (Хамаҕатта) – I м. Бу күрэхтэниигэ оҕолорбут Бурнашев Арчылаан, Дмитриев Михаил үчүгэйдик кытыннылар. IV-V миэстэ буолулаахтар. Үс төгүл үс ыстаныыга бары спорт маастардара кыттыбыттарыттан, Владислав Попов (Модут) IV м. буолан инникитэ эрэлин биллэрдэ.

Киэһэ Үс Хатын спортивнай площадкатыгар «Дыгын ооньууларын» 3 көрүгэр республика улуустарыттан барыта 24 эр бэртээр мустаннар, ким 12 иһигэр киирэрин быһаарсар тыһааһыннаах хапсыһыылар тыалы тыал, ардабы ардах дьон аахсыбакка түүн 12.00 ч. диэ-

суумалаах «Сертификат» уонна «Спорт Якутии» туруорбут «Квадроцикл» илиитигэр тутан үөрөн-көтөн дойдутугар өтгүк харалаах, илии тутуурдаах тахсан дьонун-сэргэтин үөртэ. Уолбутун эбэрдэлибит, спорт эйгэтигэр өссө да үрдүктэн үрдүк ситиһиилэри, кытаанах доруобуйаны, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Мань сэргэ атын уолаттарбыт олус үчүгэйдик кытыннылар. Холбобура, Антон Тойтонов тааһы көтөүгүгэ республика рекордун олохтоото, көрдөрүүтэ — 122 м 54 см. Артем Варданян сүүрүүгэ III м., таас көтөүгүтүгэр II м. Онон уолаттарбыт өссө үчүгэйдик дьарыктанан, сыһааларын-халтыларын көннөрүнэн, кэлэр «Дыгын ооньууларын» үчүгэй хапсыһыылары көрдөрөн, үс иһигэр олорууһуктар дьон эрэли үөскэттилэр. «Дыгын ооньууларын» 2015 с. кыайылыаахтарынан буоллулар: Алексей Кутуков (Нам) – I м., Петр Старостин (Чурапчы) – II м., Алексей Козлов (Усуяана) – III м. Уолаттарбыт ситиһиилэригэр улахан көмөнү тренердэр, «Өбүгэ

От ыйын 4 күнүгэр Нам улуунун Бөтүгэ нэһилиэгэр Бүлүү-Бөтүгэнэрэ, Амма-Бөтүгэнэрэ, Нам-Бөтүгэнэрэ кыттылыаах республикатааҕы ыһаах ыһылыытыга. Ыһаахха Үс Бөрө-Бөтүгэнэртэн төрүттээх эр бэр-

тарга Нам хамаандата Дьокуускай куорат кэннигэ иккис миэстэҕэ табыста. Үһүс Мэнгэ-Ханаластар. Хоту улуустарга: Верхоянскый, Томпо, Жиганскый миэстэлэри үллэһиннилэр. Күрэхтэни кылаабынай судьуйатынан үлэлээтэ – биһиги биер дойдулаахпыт МК судьуйа Чердонов С.С. Түгэнинэн туһанан, убаастабыллыах доруобуйаларын хааччахтаах спортсменнарбытын бу улахан ситиһиилэринэн Нам улуунун олохтоохторун, бары спорду сэнээрээчилэрин ааттарыттан итии-истин эбэрдэбитин тиэрдэбит! Эһиги курдук олох бары кэрэтигэр тардыһылыах дьон баар буолангыт, спорт сайдар, үрдүктөн үрдүк киирэлэргэ тахсар. Доруобай буолуҥ, дьоллоох-саргылаах, бигэ туруктаах, чөл олохтоһуҥ.

От ыйын 2 – 5 кк.

Кыргызстан республикатын Чолпан-Ата куоратыгар мас-рестлинг аан дойду кубогун бастакы этаба буолан ааста.

Бу күрэхтэниигэ 10 дойдуттан 98 спортсмен кыттыыны ыла. Олор истэригэр биһиги улуу-

тэ. Эстафета 4+ 100м юноши – 2 хамаанда 3 – миэстэ.

Күрэхтэни түмүгүнэн 5 оҕо «Азия оҕолоро – 2016» норуоттар икки ардыларынааҕы ооньуу кандидаттарынан буоллулар.

От ыйын саҕата Дьокуускай куорат «Бэргэн» ытыгы кулуубун стрелбищатыгар спортингга республика чемпионата дуплетнай ытыгыга буолан ааста. Бу күрэхтэниигэ Нам улуунун хамаандата 13 хамаандаттан 8-с миэстэ буолан кэллэ. Дьахталларга: Марина Бушмагина – 2 м. Ветераннарга 55 сааһыттан үөһэ: Иван Протопопов – 3 м. Ылан Нам хамаандатыгар үгүс үөрүүнү бөлөхтөөтэ. Иван Семенович Нам улуунугар аан бастакынан спортингга республика күрэхтэниилэригэр улуус чииһин көмүскээбит ытааччынан буолар. Уопсайа 13 улуустан 78 бэргэн ытааччы кыттыыны ылла.

От ыйын 18-19 күннэригэр Орто Дойду стрелковой кулууп стэндэтигэр республикатааҕы «Берлога» оружейнай лааппы бириинигэр күрэхтэни буолан ааста. Бу күрэхтэниигэ Нам улуунуттан 5 ытааччы баран кыттыыны ылан кэлбитэ. «В» категорияга Наммыт улуунун инники эрэлэ Альберт Кузьмин 1 миэстэни ылан, атырдык ыйын 7-8 күннэригэр Тольятти ку-

СПОРТИВНАЙ КАЛЕЙДОСКОП

ри күрэхтэстилэр. Намтан 6 эр бэрдэ киирбиттэн бастакы күнү аастылар, ол эбэтэр финалга киирдилэр: А. Кутуков, А. Варданян, А. Тойтонов, Р. Заровняев. Мань таһынан финалга киирдилэр «Дыгын ооньууларын» 2014 с. кыайылыаа Петр Старостин (Чурапчы), «Дыгын ооньууларын» 2013 с. кыайылыаа Любомир Николаев (Бүлүү), бу ооньууга уус-алданнар эрэллэрэ мас тардыһытыгар Аан дойду, Россия, Саха республикатын чемпиона, быйыл ытыгылыыт И. Белолобский турнирын кыайылыаа Дмитрий Попов (Уус-Алдан), быйыл Чурапчыга ытыгылыыт «Тоҕус томтор» ооньууларын боруонса призера, быйыл Туймаада ыһаагар атах ооньууларыгар республика рекордун охсубут Егор Филиппов (Хаҥалас), «Дыгын ооньууларын» 2 төгүллээх үрүг көмүс призера Николай

ооньууларын» икки төгүллээх кыайылыаа, саха национальнай көрүнүгүн маастара, Юрий Эверстов, «Дыгын ооньууларын» 6 төгүллээх кыайылыаа, хапсаҕайдан туусту маастара Николай Дьяконов оҕордулар. Ону тэнэ бары спорт салаааччылары, үлэтигэр бары бириккэ курдук түмсөн, биер сананы ылынан, сомоҕолоһон, маньк улахан ситиһиигэ кэлибит.

От ыйын 25 күнүгэр Хамаҕатта нэһилиэгин сөтүөлүүр пляһыгар, Нам улуунугар аан бастакынан пляһнай волейболга республика чемпионатыгар сүүмэрдиир, улуус аһаҕас күрэхтэниигэ буолан түмүктэннэ.

Уопсайа эр дьонго 8, дьахталларга 3 хамаанда илин кэлин түһүстүлэр. Күрэхтэни түмүгүнэн дьахталларга: 1 миэстэ – Хамаҕатта хамаандата – Тарабукина Елизавета, Аргунова Анна.

тэрин күрэхтэниилэрэ спорт үс көрүгэр: хапсаҕай, мас тардыһыта, үс төгүл үс, ону таһынан спорт 5 көрүгэр многоборье ытыгылыытыга. Хапсаҕайга 70кг диэри мунгууур кыайылыаах аатын спорт маастара Охлопков Айаал (1-Хомустаах) ылла. 70 кг. үөһэ мунгууур кыайылыааһынан Винокуров Василий буолла (Нам). Ветераннарга: 70 кг. үөһэ мунгууур кыайылыаах аатын Бөтүгэнэ Колодезников Иван ылла. Мас тардыһытыгар 70 кг. диэри мунгууур кыайылыаах аатын ылла – Протопопов Артур (Бүлүү Бөтүгэ). 70 кг. үөһэ – Иванов Евгений мунгууур кыайылыааһынан буолла. Үс төгүл үскэ мунгууур кыайылыаах аатын ылла – Попов Владислав (Модут). Саха ооньууларын 5 көрүгүн түмүгүнэн мунгууур кыайылыаах аатын ылла – Попов Николай (Нам Бөтүгэ). Кинигэ баара суоҕа биер очконан хаалар Заровняев Роман (Бөтүгэ) – 2 м. Үһүс мээстэҕэ табыста Сутакос Степан (Амма Бөтүгэ). Бастаабыкка холодильник, иккискэ газ. плита, үһүскэ бензопила туттарылына. Спонсор – Бөтүгэ нэһилиэгин дьаһалтата. Күрэхтэни кылаабынай судьуйатынан үлэлээтэ – Е.К. Бурнашев. Хапсаҕайга Российскай категориялаах судьуйа – Г.В. Хабаров. Мас тардыһытыгар Российскай категориялаах судьуйа – А.Е. Саввинов. Судьуйа лааһын үчүгэй буолан, күрэхтэниигэ туох да мөккүөр тахсыбата.

От ыйын 8-9 күннэригэр Дьокуускай куоракка инбэлииттэр 11 – с спартакиадалара буолан ааста. Бу күрэхтэниигэ республика улуустарыттан 19 хамаанда, 700 кэринэ доруобуйаларынан хааччахтаах дьон икки группага хайдан киин уонна хоту улуустар буолан, икки күнү быһа спорт 7 көрүгэр күрэхтэниилэрэ буолду. Ол курдук, киин бөлөххө 16 хамаанда: Дьокуускай, Нерюнгри, Алдан, Өлүкхүмэ, Бүлүү, Чурапчы, Мэнэ – Хаҥалас, Уус-Алдан, Сунтаар, Таатта, Ньурба, Горнай, Амма, Үөһэ – Бүлүү, Хаҥалас, Нам. Хотуларга: Верхоянскый, Томпо, Жиганскый. Биһиги улууспут чииһин көмүскээтилэр – 46 спортсмен. Кинилэри иилээн-саҕалаан илдэ сырытта – Иванова М.С. Икки күнү быһа өнүрүк куйаас сатылыаан турдар, спортсменнар сылайары-илистэри аахсыбакка туран кииристилэр. 7 көрүг күрэхтэниигэ киин улуус-

спутуттан, Россия хамаандатыгар киирэн, Гладков Анатолий 80 кг диэри ыһааһыннаахтарга мас тардыста. 13 спортсмен кыттыбытыттан, Анатолий аан дойду кубогун үһүс призера буолан, кэлэр аан дойду кубогун иккис этабар кыттар быраабы ылла. От ыйын 9-10 кк. Дьокуускайга 2016 с. буолуохтаах «Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынааҕы ооньууга бэлэмнэниинэн сибээстээн, 2001с. төрүөх оҕолорго чэпчэки атлетикага М.Ю. Плетнер бириинигэр республикатааҕы күрэхтэни буолан ааста.

Күрэхтэниигэ республика оскуолаларыттан 10 хамаанда, 120 оҕо кыттыыны ылла. Биһиги улууспут оскуолаларыттан 24 оҕо кыттан кыайы-хотуу көтөлөнөн 10 мээтэли дойдуларыгар илдэ кэллилэр. Кинилэр: Намылова Жэня – 2м., 400м. сүүрүүгэ бириэмэтэ – 1.07.35. Тренерэ – Шелковникова К. М. Петрова Вика – 2м., 800м. сүүрүүгэ бириэмэтэ – 2.43.72. Тренерэ – Шелковникова К.М. Константинов Алеша – 3 м., 400 м. сүүрүүгэ – бириэмэтэ 1.01.11. Тренерэ – Шелковникова К. М. Сивцев Дьулус – 3 м., 3000 м. сүүрүүгэ бириэмэтэ – 11.22.45. Тренерэ – Шелковникова К. М. Кельцев Ариан – 3 м., ууну ыстаныы. Тренерэ – Гоголева Н. М. Кельцев Ариан – 3 м., мэхэйдээх сууруу, 110 м. Тренерэ – Гоголева Н. М. Березнев Айсен – 3 м., ядро анньыта. Тренерэ – Гоголева Н. М. Антипина Оксана – 3м., ядро анньыта. Тренерэ – Гоголева Н. М. Эстафета 4+ 100 м юноши – 1 хамаанда 2 – миэ-

оракка буолар улахан спортингга Россия чемпионатыгар кыттар быраабы ылла. «С» категорияга «Лидер» муниципальнай тэрилтэ дириэктэрэ Иван Яковлев 2-с бочуоттаах миэстэни ылары ситистэ.

От ыйын 25 күнүгэр «Бэргэн» стрелковой комплекс базатыгар биолог-охотовед Максимов А.И. бириинигэр улахан спортингга республикатааҕы күрэхтэни буолан түмүктэннэ. Бу күрэхтэниигэ Нам улуунун ытааччылары үчүгэй түмүктэри көрдүлэр. Ол курдук «В» категорияга Альберт Кузьмин 1 миэстэ, «В» категорияга Иван Яковлев 2 миэстэ уонна ветераннар ортолоругар Иван Протопопов 2 миэстэни ситиһэн, Нам улуунугар спортинг көрүгэ күөскэ сайдан эрэрин өссө төгүл дакаастаатылар. От ыйын 4-5 кк. Томпо ытыгылыыт республикатааҕы Биччат ыһаагар «Өбүгэ ооньууларын» 6 көрүг : үс төгүл үс, тутум эргири, хапсаҕай, мас-рестлинг, сүүрүү, таас көтөүгүтэ. Бу 6 көрүг күрэхтэниигэ республика улуустарыттан 27 спортсмены кыттыбытыттан, 26 спортсмены кэннигэр хааллартаан мунгууур кыайылыаах аатын ылла – Нам улуунун ычата «Манчары ооньууларын» мас тардыһытыгар үрүг көмүс призера, «Дыгын ооньууларын» бэһис миэстэлээбэ Артем Варданян. Уолбут бу ситиһиитинэн дойдутугар «Минскэй» мотоцикл кэһиилээх кэллэ.

И. УВАРОВСКАЙ – КҮРҮЛГЭН

Николаев (Бүлүү), быйыл «Триумф» СК ытыгылыыт «Дыгын ооньууларын» 7 төгүллээх чемпиона Иван Белолобский турнирын үрүг көмүс призера Алексей Козлов (Усуяана). Маньк ааттаах-суоллаах эр бэртэрин барыларын сабырыталаан, Алексей Кутуков үс төгүл үскэ – V м., хапсаҕайга – I м., тутум эргиригэр – IX м., оҕунан ытыгыга – I м., мас тардыһытыгар – X м., сүүрүүгэ – I м., таас көтөүгүтүгэр – III м. буолан, бу 7 көрүг күрэхтэниигэ 30 очкону ылан, «Дыгын ооньууларын» 2015 с. Аан дархан буолла. Уолбут бу ситиһиитинэн «Алмазы Анабара» туруорбут 500.000 тыһ. солк.

2 миэстэ – Ленскэй нэһилиэк – Обутова Илона, Уварова Алена. 3 миэстэ – Хатын-Ары – Новгородова Роксана, Сивцева Маша. Эр дьонноҕо: 1 миэстэ – «Льгый» – Тулагы нэһилиэгин хамаандата, 2 миэстэ 1-Хомустаах – Обутов Павел, Байшев Семен, 3 миэстэ Тулагы нэһилиэгин ветераннарын хамаандата табыстылар. Бу күрэхтэниигэ ыалдьытынан «СахаВА» саха волейболистарын общественной тэрилтэтин бэрэссэдээтэлэ Сергей Иванович Иванов, Нам улуунун волейбола сайдыарын туһугар волейбольнай стойка бэлэхтээн олохтоохтор махталларын ылла.

СЭДЭХ ХААРТЫСКАЛАР ТУГУ КЭПСИИЛЛЭРИЙ?

Бу биір дойдугаахтарым альбомнарыттан 1943 с. сәригэ, үлэ фронулар барааччылар түспүттэрин буллум. Бу көстөр дьонтон билэр дьоммут аҕыйахтар. Баҕар, атын да дэриэбинэлэртэн баалара буолуо диэн бу хаһыакка биэрэбин. Онон бары көмөлөн, күндү дьоммут ааттарын кинигэҕэ, сурукка киллэрэн, ааттарын үйэтитиэххэйин.

Бөтүнтэн бааллар 1-кы эрэккэ хаҕастан бастакы сиргэ олорор Марков Алексей Иннокентьевич, 2-с Необутов Назар Спиридонович, 2-с эрэккэ хаҕастан 2-с Лукин Илья Андреевич, 6-с Оконешников Данил Иванович, 3-с эрэккэ хаҕастан 4-с Попов Прокопий Прокопьевич эбэтэр Григорий Прокопьевич уонна Попов Павел Афанасьевич. Уоннаабыларын билбэтибит. Онон, бука баһаалыста, көмөлөһүн, баҕар, аймах-билэ дьоннор баалара буолуо.

Улуу сәригэ, үлэ фронулар сылдыбыт күндү дьоммутугар бу дьоллоох олоҕу

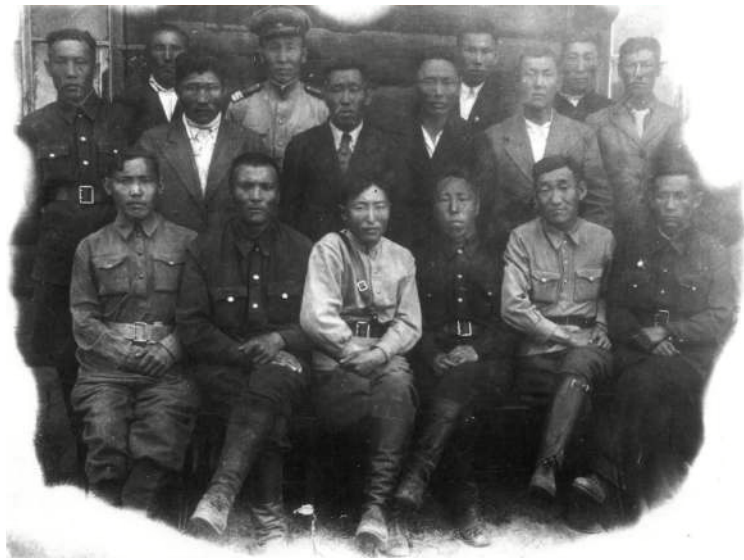

аҕалбыттарыгар махтанан, саатар ааттарын үйэтитиэбин диэн көрдөһөбүн.

Биллэххитинэ 23-5-94 дьэм телефона эбэтэр Иннокен-

тий Захарович Кривошапкиҥна телефоннаарын.

Көрдөһүүнү кытта Д.К. ПРЯДЕЗНИКОВА, Бөтүн Ытык кинигэ

Бу ХИФУ профессора Сузда-лов Иннокентий Иннокентьевич дьонун архыбыттан булбут хар-артыскатын миэхэ биэрбитэ. Хаар-тыска кэнигэр: «Подарю свои(ю) фотографии(ю) снятым с фронто-виками. с. Намцы, 24 июня 1945 г. во время ысыаха (Снял фронтовик Алексеев В.И.). На вечную память М.П. Сивцев.

P.S. Фотография подарена Се-мену Дмитриевичу Ноговицыну. Фотограф В.И. Алексеев, бэлэх ылбыт Семен Дмитриевич Ного-вицын уонна хаартыскаҕа түспүт фронтовиктар тустарынан бил-бит дьоннор хаһыат редакция-тыгар эбэтэр «Мэнэ Таас» улуус мемориал-кинигэтин хомуйан онороочу Иннокентий Захарович Кривошапкиҥна тиксэрин, кини музейга үлэлиир.

И. КРИВОШАПКИН

ЭНЭМ — КҮҮСТЭЭХ ӨЛӨКСӨЙ

Мин хос эһэм Алексей Григо-рьевич Тимофеев 1907 сыллаах-ха сэттиннэ 18 күнүгөр Горнай улуунун Маҕаны нэһилиэгэр төрөөбүт. Кинилэр үс бииргэ төрөөбүттэр. 1932 сыллаахха төрөспүттэрэ өлбүттэрин кэннэ, убайынаан олоһулар.

Хос эһэм Аҕа дойдуну көмүс-күүр сәригэ бастакы хомуурга барбыт. Кини 1942 сыл олунньу-туттан сәриилэспит. «Ленин-грады ылыы иһин» мэтээлинэн наҕараадаламмыт. Үс төгүл бааһырылаах. Киниэхэ 109-с

туспа артиллерийской пуле-метнай батальон пулеметчиҕар Тимофеев Аҕа дойду сәриитин II степеннээх уордьянынан наҕараадалыыр туһунан Ленинградскай фронт 19-с стрел-ковай корпусун хамандырынын бирикээһэ тахсыбыт. «Хорсу-нун иһин» мэтээли кыра диэн, буойуну үрдүктүк сыаналаа-быттара көстөр. Сәриини 1945 сыллаахха Берлингэ тиийэн түмүктэбит уонна «Германияны кыайы иһин» мэтээлинэн наҕараадаламмыт. 1945 сыл сайын-

гар дойдутугар эргилибит. Хос эһэм уңуовунан бөдөн-садан, үлэтигэр кыайыгас, күүстээх-уохтаах, бэйэтин лап-па кыанар буолан, дьоно-сэр-гэгэ «Күүстээх Өлөксөй» диэн ааттыыллар эбит. Кини 1965 сыллаахха бэс ыйыгар ыарахан ыарыыттан, 58 сааһыгар олохтон туораабыта. Мин хос эһэбинэн киэн туттабын.

Стас БРЫЗГАЛОВ, 6 «а» кылаас

«КЭЛЭЭР, КЭЛЭЭР, МЭЙИК!»

Мин дьэ кәргәммиттэн Аҕа дойдуга Улуу сәриитигэр ийэбинэн аймаҕым, хос эбэм, үлэ, тыыл ве-терана, Ньурба улуунун I Хаҥа-лас нэһилиэтин бочуоттаах олох-тооҕо Екатерина Капитоновна Петрова бииргэ төрөөбүт убайа Капитон Капитонович сылды-быта. Эбэм уон сэттэ бииргэ төрөөбүттэриттэн сәри кәмигэр аҕыс эрэ буолан хаалбыттара. Хос эбэм олоҕун туһунан кәпсә-эннэрин сайын аайы Ньурбаҕа бардахпына сәргии истэбин. Ка-питон туһунан кәпсәэбитин ийэ-бинээн сурумуппун.

Сәрии буоларыгар кинилэр Атах диэн сиргэ олоһулар, он-но колхоз киинэ эбит. Элбэх киһи сәриигэ баран, колхозка оҕолор кытта үлэһит буолбуттар. Сә-рии ыар содулуттан элбэх киһи өлбүт, ийэлээх аҕата иккиэн ыал-дан өлбүттэр. Убайа Капитон сәриигэ барбыта, улахан эдьий-ий эһэтигэр олоһубута. Эбэлэрэ өлбүтүн иһин, кини колхозка суотчут этэ. Кини сәрии бүтэр сылыгар, Ньурбаҕа үлэтинэн

кирээ сылдан, ыалдан өлбүтэ. Хос эбэм дьоно өлбүттэрин кәннэ, кыра эдьийи Маайалыын, икки кыра балтылара Аананы уонна Таяны кытта хаалбыттар. Бал-тыларын аймахтара ылбыттар. Маайа колхозка таабылсыкта-абыт, мин эбэм ыанньыксытта-абыт.

Эбэм кәпсәэнигэр: «Кыра оҕолорго ыарахан этэ, тулаай-ах хаалан элбэх оҕо хоргуян, аччыктаан өлбүттэрэ. Сәрии бу-олбутун биллэрбиттэрин кәннэ, дьон бары борохуокка дьонно-рун атаара кирибиттэр. Соччо уйадыбатах, быраһаайдасптах дьон дьоно төннөн кәлбиттэр. Капитон сәрии иннинэ Ньурбаҕа маҕаһынна атыһытынан кири-рэр. 7 кылаас кәннэ. 12 тыһыынча итэҕэстәнэн, Бүлүүгэ хаайыыга олоһубута. Окко кирири иннинэ сәриигэ барар. Ийэм ыалдыа сы-тан туран сыллаабыта: «Кәлээр, кәлээр, Мәйик!» - диэбит. Мәй-ик диэн Капитон таптап аата. «Кәлиэм, кәлиэм, кыайыахпыт, билигин нәһилиэк аайыттан эл-

бэх киһи барар», - диэн убайым хардарыта. Миигин төбөбүттэн имэрийбитэ: «Чэ, кытаат, үлэлээ, ләппиэскэ биэриэхтэрэ». Аҕабыт Капитон хаайыыттан кәлбитин кәннэ күһүн өлөр. Кыайы күнүн бәлиэтэри Атахха ырабылыан-һа дьэтигэр ыңырыттара. Ол саҕана мин Ойбон эбэ ферматы-гар үлэлиирим. Колхозтан сүө-һү өлөрөн, сәрии буолуоһуттан хаһан да аһаптаахтарын аһап-пыттара. Онтон олох салданан барбыта. Үлэлээбиппит курдук үлэлээн барбыппыт. Капитон төннөн кәлэн хонуу биригәдьи-рэ буолбута, улахан Маайаны суотчуттуурга үөрәппитэ. Сәрии туһунан хаһан да кәпсәэбэт этэ».

Ким да, туох да умнуллубат диэн итини этәллэр. Эһэләрбит Ийэ дойдуга күнүлүн, дьолун кө-мүскәспит килбиэннәэх суол-ларын үүнэр көлүнэ умнубат, киэн туттар.

Сардаана ДЬЯКОНОВА, Н.С. Олоппо аатынан Нам улуустаагы гимназия 10 кыл. үөрәнэччитэ

Бу үөрүүлээх сонун кәлбитин биһиги эбэбит, тыыл ветераны-гар, 4 оҕону соҕотоһун иитэн ула-атыннарбыт Парнякова Ульяна Дмитриевнаҕа (1905-1968 сс.) кәриэстән Кыайыы 70 сылыгар сиэннэрэ аныбыт.

СӘРИИГЭ АТААРЫ

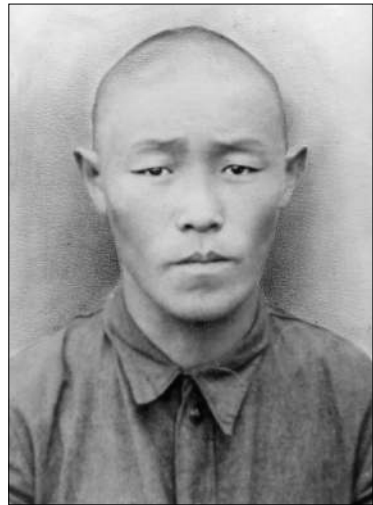
Бу кыһгас ахтыы Нам сәлиэн-һэтин олохтооһо, сәрии кәмигэр Модут нәһилигэр олоһбут Ытык кырдыас эдьийи Кутукова Анна Павловна 93 сааһыгар бииргэ төрөөбүт убайын, сур-дьун ахтан-санаан кәпсәэбит түгәнэригэр сурулуна.

Сайын. 1941 с., Модут нәһи-лигэ. Атырдык ыйа. Ыстапа-анһа эмээхсин кәллэ, «бәбиэскэ бөҕө кәлбит» диэн ытамһыа-ытамһыа кәпси көрүстэ. Он-тон ыксаан мин дьоммор Хаты-рыкка тиийдим. «Сурдьугар бә-биэскэ кәлбит» диэтилэр. Убай-ым кәлэн күүлүгэ олоһор. Убайа Мэхәэлэ дьаһал үлэтигэр сыл-

няков Павел Николаевич (1871-1943 сс.) улахан улун Мэхәэһи кыра уолунааһар ордук ахтара, наар аһынара. Баара буоллар эм-тәтиэ, үтүөрдүө этэ диирэ.

1965 с., Хатырык. Маймаҕа учаастага. Эдьий Ааньыс күү-лэйдии дьонугар кәлэр. Эбэбит Ылдыаана детсадка ньээнкә-лиир. Биһиги кыра кыргыттар 3-5 саастаахпыт. Үлэ үөһүгэр сылдыар дьон көрсөллөрө сэдэх да буолара. Эт бөҕө буһардылар. Алаады. Водка уурдулар. Эбэ-бит Ылдыаана үөрэ-көтө аһаан оҕолорун утутта. Ыраас баҕа-йытык олоһолор. Оһоһо кәлэн эбэбит Ылдыаана табахтыр. Онтон наһаа үчүгәйдик хаһан да ыллаабат бэйэтэ ыллаата. Хараһын уута аргыһы аҕай сүү-рэр. Бара-бара оҕолорун сыл-лыыр. Өтүүктән сааһылаан таһастарын уурда. Эбэбит ити курдук 4 оҕону бэйэтэ көрөн, аны сиэннәрин бүөбөйдәэн улаатын-

70 СЫЛ БУОЛАН БАРАН ҮӨРҮҮЛЭЭХ СОНУН

дыбыт колхозка. Олус улахан уңуохтаах, 2м лаппа улахан эби-тэ үһү. Табахтыр. Ыраатым Бүөтүскэ кәллэ. Убайым Мэхәэс: «Чэ, таһырдыа тахсан хаамыа-ха», — диэн иккиэммитин сиэтэн барар. Бааһына устун хаамсабыт. Өөр-өр саһата суох хаамсабыт. Убайым сурдьубар этэр: «Кол-хоз үбүн туттубутун буолаарай. Дьоннун, иитимһиләргин эрәй-диэхтэрэ» (Бүөтүскэ колхозка суотчутунан үлэләэбитэ, ол иһин этэр). Ону сурдыа: «Суох, тугу да сиэбэтэһим, итэҕәһим суох. Дьыалабын бэрәэдәктәэбитим», — диэн дьонум кәпсәтәллэр. Мин тугу эрә сәрийән ытаа да ытаа, сыһыым-сырааным бөҕө. Туох да хараһым уута сүүрән олоһор. Со-тору-сотору саһаһын Ылдыаана ыңыра. «Аспыт соһоору гына, кәләннит аһаан». Кус бөҕө, сы-мыыт буһарбыт.

Үчүгәй баҕайы күн. 4 киһи буолан сарсыарда эрдэ 2 аты көлүйән оропууска сыарһанан барбыттара. Намга кәлэн Боль-ницкай Өлөксөйгө хоноллар. Сарсыарда борохуокка килләр-биттэр. Атаарыыга киһи аҕыйах. Ытаһаллар. Бүөтүскэ «эдьийим алыһын ытаан киһини тулуп-пата буолуо» диі саныыр эбит. Баакычаҕа оттуу сылдыалла-рын хомуян нөнүө күнүгэр ити курдук сарсыарда от ыйыгар 1941 с. ылбыттар. Дьэ, ити кур-дук, уоттаах сәриигэ барбыттара.

Эһэбит Парняков Михаил Павлович — Мэхәэс сәриигэ ба-рарыгар биһиги эбэбит Ылдыа-ана кыра кыһа Катя аҕыйах хонуктаах кыһыл оҕо хаалар. Аҕабыт Карл 5 саастааҕа. Ула-хаттар 14, 12 саастаахтара. Эбэ-бит ирдәһэрэ да «сурук суох» дииллэр. Онон мәлийбиттэрэ.

АХТЫЛҔАН

Маһнай сәриигэ барбытта-рын кәннэ түһүн төннөн кәл-биттэрин көрөрүм. Онтукай-ым мәлигир — төннүбәтиләр. Аһынарым, мунһанарым бәрт буолан түһүн көрөрүм буолуо. Эдьий аргыһы үөһэ тыһнар, өөр да өр толкуйдуур. Аҕам Пар-

нарбыта.

Төһө да кәмнәр аасталлар дьоммут ааспыт олохторо тыйы-һа санырга ыарахан. Ол эрән, киниләр күүстәэх, тулуурда-ах үлэләрә биһигини бу үчүгәй олоххо сирдәэтәҕэ диі. Киниләр ыччаттара, билигин биһиги, си-тиһииләэхтик үләлиі-хамсыы сылдыабыт, толору дьоллоохпут. Дьэ кәргән, оҕо-уруу, дьонно-рбутун ааттатар сиэннәр кәлли-ләр, үөрдәлләр.

70 СЫЛ БУОЛАН БАРАН ҮӨРҮҮЛЭЭХ СОНУН

70 сыл тухары эһэбит Пар-няков Михаил Павлович 1943 с. сураҕа суох сүппүт диэн буола-ра. Ирдәһән көрөрүт да, туох да сурах кәлбәт этэ. Онтубут 2015 с. муус устар 2 күнүгэр райвоенко-макка үтүө сурах кәлэн биһиги аймағы олус үөртэ. Ол курдук манньк ис хоһоонноох биллә-ри кәллә:

«Красноармеец Парняков Михаил Павлович, 1908 г. рож-дения, уроженец Хатырыкский наслег Намский район, ЯАССР, умер от ран 20.03.1945 г. в госпи-таль 313 МСБ. 294 сд., Фольвар-ка восточный округ, г. Штрице Тревницкого, Германия».

Оо, эһэбит төннөн тыһынаах кәлбитин курдук сананныбыт. Олус да үчүгәй үөрүүлээх сонун. Хорсун буойун Кыайыы сонунун билэн Германияҕа тиийэ уоттаах сәриигэ чиэстәэхтик сәрииләһән тиийдэҕэ. Баара-суоҕа балта-раа ый Кыайы күнүгэр тиий-ээхтәбәтэх. Саха саллаатыгар ыраах да дойдуга тиийбит. Ки-ни биһиэхэ — ГЕРОИ ХОРСУН САЛЛААТ. Билигин оҕолорут-тан кыра кыһа Екатерина Ми-хайловна Данилова соҕотох баар. Көмөлөсүт райвоенкомат ко-миссариатыгар улахан маһтал. Өссө да эһэбит сырытыһын ирдә-һиэхпит. Көмүс уңуоһар сүгү-рүйән, Ийэ дойдутун буорун тиәрдиэхпитин баҕарарбыт өссө күүһүрдэ.

Сиэннәрә ЕЛЕНА уонна УЛЬЯНА, Хатырык

Бэчээтэммиккэ эргиллэн

Улуустаагы киин балыһатан коллективнай сурук киирдэ. Манна бэс ыйын 20 күнүгэр «Депутат туохтан өлө сыста?» дээн төбөлөөх матырыйаалга ахтырдыбыт 3 түбэлтэни чопчу таарыйбакка уопсай соҕус ис хоһоонноох сөпсөсөт санааларын биллэрбиттэр. Биһиги бу коллективнай суругу көннөрүү (опровержение) быһытынан буолбакка, РФ «О средствах массовой информации» сокуонун «Право на ответ» дээн 46-с ыст. олобуран бэчээттибит. Ол эбэтэр гражданин, биитэр тэрилтэ, бэчээккэ тахсыбыт матырыйаалга бэйэтин сыһыанын биллэриитин курдук сыаналаныахтаах.

Өссө төгүл чингэтэн этиэххэ — бу көннөрүү (опровержение) буолбат, тоҕо диирэгит, үөһэ ыйыллыбыт ыстатыйа суруллубут чакчылар бу коллективнай сурукка олоҕо суохтара дакаастаммат.

Редакция

Бу сыл бэс ыйын 20 күнүгэр «Депутат туохтан өлө сыста?» ыстатыйа улуус нэһилиэнньэтин медицинскэй көмөнөн хаачылан олоһор 500 тахса үлэһиттээх киин балыһа үлэһиттэрин ортотугар элбэх өйдөмөт санаалары үөскэттэ. Ыстатыйа биһиги үлэһитин баһаабырдан, хараардан суруйуулардаарын таһынан, бүтүн Россия үрдүнэн

«ДЕПУТАТ ТУОХТАН ӨЛӨ СЫСТА?» ЫСТАТЫЙАҔА ХАРДА СУРУК

бэлиэтэнэр эмчит күнүгэр тахсыбыта олус хомолтолоох. От ыйын 14 күнүгэр улуустаагы эмчиттэр профсоюзтарын ыгырытынан, уопсай сүбэ муннаахха В. Касьянов ыстатыйатын дьүүлэстибит уонна харда сурук суруйарга быһаарынныбыт.

Бастатан туран, бу үс буолбут түгэнгэ, А.Р. Винокурова, С.И. Петрова, Д.В. Афанасьева эмсэбэлээһиннэригэр, Минздрав тустаах комиссия тэриллэн, страховой компаниялар, Росздравнадзор бэрэбизрэлэрэ онгоһуллубута. Үнсүһээччилэр, депутат А.Р. Винокурова, С.И. Петрова эмсэбэлээбит хоромньуларын биэрэ — 6 мөлүйүөн, биэрэ — 7,5 мөлүйүөн солкуобай суумаҕа сыаналааннар, балыһа аатыгар сурук түһэрбиттэрэ. Сокуон быһытынан, балыһа манньк сууманы ылла да төлүүр бырааба суох. Хоромньу тахсыбыт түгэнгэр төһө сууманы эмсэбэлээчигэ төлүүрү суут эрэ быһаарар кыахтаах.

Иккинэн, «...үөһээтэн ыйы кэллээһинэ, ыарыһах карточкагыгар хайда баһаар уларытылылары, эбилизери-сабылары киллэрэн бэйэ туһатыгар оңоруохха сөп» дээн суруйуу олоҕо суох, биһиги үлэһитин

баһаабырды буолар. Медицинскэй страховкалааһын систематынан үлэһиттэр быһытынан, медицинскэй докумуон (ыарыһах картата) сөптөөхтүк уонна кэмгэр толоруллара ирдэннэлэр. Россия үрдүнэн, доруобуйа харыстабылыгар саҥа информациянай систиэмэ киирэн, поликлиникаҕа, стационарга даҕаны быраас күннээҕи суруйбута тутатына бэчээтэнэн тахсан, докумуонугар тиһиллэр, анал программаҕа туох суруллубута сүппэт гына хаалан иһэр. Онон ааптар суруйбутуну «хас баһаардаһыт аайы ыарыһах докумуонун көннөрөр, эбэр-сабар» быраапыт суох. Маны таһынан, ааптар адвокат А. Ноговицын тылыгар сигэнэн Минздравы «монстрынан» ааттаабытыттан киһи сонньуйар. Доруобуйа харыстабыла «үлэһит дьон нолуокка биэрэр үптэринэн хааччыллан, ботуччу хамнастанан олоҕо» дээн эппитэ эмиэ өйдөмөт.

«Кадрдары аттаран туруорууга, идэ өттүнэн уһуйууга, ситэтэ суох үлэ гитэх уһугар улахан содулларга тириэрдиттэн... салалтаттан саҕалаан сорох специалстарга тийэ дуоһунаһы, идэни уларытыы оулдаһыт» дээн суруйууга сөпсөспүтүн биллэрэбит. Улууспут нэһилиэн-

ньэтигэр медицинскэй өңө хаачыстыбалаах уонна тоҕоостоох буоларын туһугар, балыһа тэрээһин үлэтигэр кэнники сылларга элбэх инники хардылары оңордубут. Улуус кылаабынай бырааһа Слепцов Леонид Алексеевич үгүс үлэни ыттан саҥа сонун уларытылы киллэрбитэ мэлдьэ суох. Элбэхтик сүүрэнкөтөн, туруорсан улуус балыһатын 100% эдэр быраастарынан толору хааччылда. Уонна эдэр исписэлиистэр инникитин үлэли хаалалларыгар кыах биэрэр. Эбии идэлэргэ Республика таһыгар тийэ үөрэттэрэн, саҥа эмитири нымалары киллэрэн, анал специализациялаах быраастар ахсааннарын элбэтиигэ, балыһа материалнай-техникскэй базатыгар былааннаах үлэһити сыл ахсын ыттар. СР(Я) доруобуйа харыстабылын министриэтибэтин уонна ХИФУ былааныгар олобуран конференцияларга кытталлар, специализация бараллар. Күнгө 200 тахса сылдыһылаах поликлиника 2012 сылга үлэбэ киирэн, билигин нурманы таһынан күнгө 500 тахса киһи кэлэн көрдөрүнэр, анализ туттарар. Барыны эрдэтэн сэрэтиигэ нэһилиэнньэни кытта үлэһиттэргэ саҥа профилактика салаата аһылына. Стационар-

най өңөбө эбии травматология, онкология, урология, кардиология, гастроэнтерология куюйкалары аһылынылар. 2014 сылга сестринскэй көрүү 9 куюйкага 3 учаастагынан уонна терапия отделениетыгар аһыллан үлэлээтэ. Улуустаагы киин балыһаҕа кизг билиилээх, идэлэригэр бэриинилээх, ыарыһаха истинг сыһыаннаах, дьон-норуот ытыктабылын, махталын ылбыт элбэх эмчит урукку да кэмгэ үлэһиттэ, билигин да үлэлиир. Араас ыарахан ыарыһатан, өлөр өлүүттэн быһааммыт ыарыһахтар махталлара тиһигин быспакка киирэр. Улуустаагы киин балыһа коллектива үгүс сыралаах үлэһит түмүгүнэн 2011, 2012, 2014 сылларга Республикаҕа «Бастын үлэһит улуус киин балыһата» үрдүк ааты ылбыта туоһулуур уонна элбэти кэрэһэлиир.

Инникитин да дьоммут-сэргэбит доруобуйатын харыстыр, арааччылыыр туһугар эмчиттэр билибитин, күүспүтүн биэрэбит.

**ШЕСТАКОВА В.П.,
СТРУЧКОВА Р.Д.,
БОЧКАРЕВА В.В.
— барыта 112 илии
баттааһынаах**

«Росгосстрах» — крупнейшая в России страховая компания, предоставляющая широкий спектр страховых услуг частным лицам и компаниям для защиты от самых разнообразных рисков. Каждый седьмой россиянин имеет полис обязательного медицинского страхования (ОМС), выданный компаниями группы «Росгосстрах». Численность застрахованных по ОМС составляет более 21 миллиона человек. Для удобства обслуживания застрахованных по ОМС на территории нашей страны функционируют более 1000 региональных представительств в 42 регионах России. Высококвалифицированные специалисты обеспечивают своевременное осуществление мероприятий обязательного медицинского страхования, в том числе оплату и экспертизу медицинской помощи, оказанной застрахованным гражданам, гарантируя их право на получение бесплатной и доступной медицинской помощи надлежащего качества.

На территории Республики Саха (Якутия) с 2008 года в системе обязательного медицинского страхования работает группа компаний Филиал ООО «РГС-Медицина» и ЗАО «Капитал Медицинское страхование», которые на сегодня имеют 17

пунктов выдачи полисов ОМС, врачей-экспертов высшей категории. Количество застрахованных граждан республики составляет свыше 165 тыс. человек.

Полис ОМС должны иметь следующие категории лиц:

- все граждане России;
 - постоянно или временно проживающие в России иностранные граждане, лица без гражданства, за исключением высококвалифицированных специалистов и членов их семей в соответствии с законом «О правовом положении иностранных граждан в РФ»;
 - лица, имеющие право на медицинскую помощь в соответствии с законом «О беженцах».
- Срок действия полиса ОМС**
- Гражданин Российской Федерации, а также постоянно проживающим на территории Российской Федерации иностранным гражданам и лицам без гражданства полис выдается без ограничения срока действия;
 - Лицам, имеющим право на получение медицинской помощи в соответствии с Федеральным законом «О беженцах», полис выдается на срок пребывания, установленный в документах;
 - Временно проживающим на территории Российской Федерации иностранным гражданам и лицам без гражданства полис выдается на срок действия раз-

решения на временное проживание.

• Полис выдается страховой медицинской организацией (СМО) бесплатно на основании заявления о выборе (замене) СМО. Заменить или выбрать страховую медицинскую организацию (СМО) может любое лицо, достигшее 18-летия (либо НЕ достигшее совершеннолетия, но являющееся дееспособным). При этом выбор СМО осуществляется из перечня организаций, публикуемых территориальным фондом ОМС либо на официальном сайте, либо в других доступных источниках. Обязательное медицинское страхование детей со дня рождения и до дня государственной регистрации рождения выполняют СМО, в которых застрахованы их матери или другие законные представители. После дня государственной регистрации рождения ребенка и до достижения им совершеннолетия услуги ОМС предоставляют СМО, выбираемые родителями или законными представителями ребенка. Заявление может быть подано лично или через вашего представителя, причем представителю необходимо оформить доверенность. Не требуется оформления доверенности для вашего законного представителя (родители, опекуны). Временное свидетельство действительно до

момента получения полиса, но не более тридцати рабочих дней с даты его выдачи. По данному временному свидетельству вы можете, так же, как и по полису ОМС, получать всю необходимую бесплатную медицинскую помощь по программе обязательного медицинского страхования. В течение 30 дней полис будет изготовлен, о чем страховая компания сообщит вам по контактному реквизитам, которые будут указаны вами в заявлении.

Что необходимо знать о полисе ОМС

- Полис ОМС удостоверяет ваше право на бесплатное оказание медицинской помощи на всей территории РФ при наступлении страхового случая в объеме, предусмотренном базовой программой ОМС, а на территории субъекта РФ, в котором выдан полис – в объеме, установленном территориальной программой ОМС;
- По полису ОМС вы имеете право получить медицинскую помощь по месту жительства и по месту временного проживания только в тех медицинских организациях, которые участвуют в реализации территориальной программы ОМС. С реестром медицинских организаций можно ознакомиться на сайте территориального фонда ОМС или на сайте страховой медицинской

организации, которая работает в вашем регионе.

- Застрахованное лицо вправе иметь только один полис. Полис находится на руках у застрахованного лица и имеет силу на всей территории РФ.
 - С мая 2011 года начата выдача полисов ОМС единого образца. Полисы, находящиеся на руках у застрахованных лиц, имеющие срок действия до 31.12.2010 года, продолжают действовать в полном объеме до замены на полисы единого образца.
 - На полисе ОМС имеются данные контактного телефона и адрес СМО.
 - СМО обязана при выдаче полиса ознакомить вас с правилами ОМС, программой ОМС, обязанностями СМО и медицинской организации в отношении застрахованных лиц, с правами и обязанностями застрахованных лиц.
- Мы обеспечим профессиональную защиту ваших прав на получение бесплатной качественной медицинской помощи на всей территории Российской Федерации!**

По вопросам оформления полиса ОМС, защиты прав застрахованных можете обращаться:
г. Якутск, ул. П.Алексеева, 73/2, тел. (84112) 32-40-07, г. Якутск, ул. Ломоносова, 45, тел. (84112) 42-03-76.

Специалист сүбэлиир

Сыл бастакы анарьгар Нам улууһугар 2014 сылга холоотоххо, ис ыарыта улаапыта бэлиэтэнэр. 6 ый түмүгүнэн 11 ис ыарыта бэлиэтэннэ, ол эбэтэр 54,6% үрдээбит, мантан ыары баһыйар өттө Нам бөһүөлөгэр бэлиэтэнэр уонна биирдирдээн Хамаҕатта уонна 2-Хомустаах бөһүөлэктэригэр.

Ис ыарытын сэрэтиэххэ соп: ыраастык тутта-хапта сылдыһы уонна иһэр уугун оргутан иһии.

Астан сүһүрбэт курдук, астыр аскар сибиһэй бородуктаны туттуохха наада. Сайынны бириэмэбэ түргэнник бурту буолар аһы хайаан да холодильника +4 - +6°С тутуотааххын. Ол курдук эт фаршын 6 чаас, эт уонна балык котлетын 2 чаас, полуфабрикаттары 2 ча-

ИС ЫАРЫТЫН СЭРЭТИИ

астан уһаабат, буспут ас 24 чаас, тоҕмотох эт 24 чаас, халбаһы 72 чаас, ууга буспут балыгы 36 чаас, оҕуруот аһыттан салаат, винегрет, студень, заливной балык 72 чаас, үүт аһылыктан онгоһуллубут бордуюкталар (второг сыроктара, кефир, простокваша, второг) 36 чаастан уһуна суох, уут 20 чаас устата холодильника туруон сөп. Ууну хайаан да оргутан баран туттулуохтаах.

Оҕуруот аһын, фруктаны, бахчевой культуралары (дына, арбуз), отону, хаптаҕаһы бастаан сүүрэ турар ууга сайыгытын, онтон сойбут оргуйбут биитэр оргуйбут итии ууннан саба сүүрдэбин.

Эти уонна балыгы үчүгэйдик буһарыгар болҕомтону ууруох-

ха наада.

Сымьыты буспут аһылыктан туора, таараҕа уураһын.

Буспут уонна сиккэй аска тус туспа маркировкалаах (бэлиэтээх) дуосканы туттабын, хас туттан бүттэбин аайы, итии оргуйбут ууну үрдүнэн сүүрдэн ылабын. Буспут ас уонна кили-эл, сиккэй аһы кытта алтыһыа суохтаах.

Куукунаҕа туттар малгын, клеенканы туттуон иннинэ итии оргуйбут уунан үрдүнэн сүүрдэн ылар ордук (бу дьыбэ ас астыырга саамай үчүгэй дезинфекция буолар). Ас астыыр миэстэбэр барыта ыраас буолуохтаах, бөххүн, ас тобуон бириэмэтигэр таһааран иһиэхтээххин, сахсырга уонна таракаан үөскээбэтин курдук.

Сотору сотору илигин сууна сылдыһахтааххын.

Илигин аһыан иннинэ уонна туалекка сылдьан баран, мыылалаан кичэйэн суунары бырабыыла курдук оңостуохтааххын. Улахан киһи кыра оҕо ыраастык чэнчиктик тутта сылдыһа тыннаах холбур буолуохтаах.

Бу үөһээ этиллибит гигиеническэй ирдэбиллэр борстуйдар, ол эрэн туһалаахтар, ити ирдэбиллэри күннээҕи олоххутугар тутунааххытына, ис ыарытынан ыалдыаххыт соҕо уонна ис ыарыта тарһына соҕо.

**А.И. ВИНОКУРОВА,
Намнаагы Роспотребнадзор**

Юрий Васильевич Потапов – Саргы «Отуу уота» литературнай түмсүү көхтөөх поэта. Адам саастаах поэт-убайбыт күн-түүн эдэр киһилии эрчимирэрин, суруйара-хоһуйара өссө эбии сытыгырхайан иһэрин бэлиэтии көрөбүн. Хоһооннорун аахтаабын ахсын, айымньылар өссө тупсан, умсугутар, абылыыр, алыттанан айар кут музатыгар угуйар, үс кутун абылана күүһүрэн иһэр сөхтөрөр.

«Иһирэх ийиилэриим» диэн хоһооннорун хомурунуньугун арыян көрдөххө, ангардас манна «Мин ыраах буоламмын хаалыабын», «Уларсык кэлэргин умнума» диэн балаһалартан быһа сотон ылан тохтуом. Бу балаһалар эмэн киһиэхэ олус сөпкө толкуйданан, таба ааттаммыттарын бэлиэтиир тобоостоох. Холюбра,

Бу орто дойдуттан барыабым —
Олохпун барытын аймааммын,
Кэнэбэс ахтылла туруоҕум,

туһаайар. Салгы баран истэххэ, «Дьолум курдук саныбын» диэн бэртээхэй хоһооно кэлэр. Холюбра: Айылҕанан кырдыарбын

дьолум курдук саныбын,
Мөлгөөн-ахсаан иһэрбин

Эттиин-сиинниин билэбин... Бу да, инники да хоһооннор, классика быраабылатын тутуспут, ритм, рифма диэннэри ытыктыыр сыһыаннара үөскээбит бэртээхэй хоһооннор. 6, 7 уонна 8, 9 сүһүөх ритмнэрдээх хоһооннорго ырыа элбэктик айыллар, тобо диэтэххэ, айылҕа барахсан оннук тэтими өрө тутар буоллаҕа. Саргы «Кыыс кэрэ – Нам сирэ» хоһооно 6 сүһүөхтээх, онно мелодист Андрей Замытин уостан түспэт бэртээхэй ырыаны айбыта. Бу поэт улахан дьоло буолар! Юрий Васильевич хоһоонноругар барыта 30-ча ырыа айыллыбыта да элбэти этэр. Аны кини олохун бүтүннүүтүн «Хоһоон

Мин тус бэйэм көнүл хоһооннортон тэйэн, классиканы үөрэтэн, ол ньыматын өрө тутан рифмист-поэт аатын былдьаһар суруйааччыбын. Ол курдук, бу Январь Петрович хоһоонноругар бу үс кинигэбэ барыта 274 хоһоон барыта классика рифматын, ритмын, аллитерациятын толору тутуһан айыллыбыттар. Классика көмүс утахтарын үтүө санаан билинэн, саха үтүө поэт оҕонньоро тахсыылаахтык үлэлиир. Поэзия күөх ньаасын иэнигэр умса-умса сөтүөлүүр. Өбүгэ саҕанааҕы кэмнэртэн күн бүгүнгэ диэри дьон-сэргэ, айылҕа, айылгы сыһыаннарын кытта куттаммакка алтыһар. Дьамбаар Дьамбаарыттан арахсыбакка, улуу Пушкин, Есенин хоһооннорун алыгыгар абылатан иннин диэки хорсундук кимэр поэт быһытынан билинним уонна сөбө махтайдым.

«Күүһүнү кулуһун суоһугар» диэн кинигэтигэр араас сылларга хаһыакка

САЙЫЛЫК АХТЫЛҔАНА

Кыһын аайы түүнүн-күнүн
Олус ахтар да буолабым
Дьэдьэн сыттаах чэлгээн көөххүн,
Күндү-кэрэ сайылыгым.

Үрүг илгэ үлэн үөскүүр
Үттүгэниэх мөччирэннэх,
Сииккэ суунар сибэккилээх
Сардааналаах кырдаллардаах.

Оҕоойуктаах оҕо аймах
Отон үргүүр ойуурдардаах,
Көмүс күөмэй күөрэгэйдээх,
Көччөх түһэр көлүйлээх.

Куруук түһэн мин истэбин
Сайылыгым музыкатын.

ЫАМ ЫЙЫН САҒАНА

Ыам ыйын сағана иһиллэр ардыгар
Ыраас халлаанга этинг лүһүргэнэ.
Ол этинг буолбатах:
Сураҕа суох сүппүт салааттар
Сааскы халлаанга дьэргэлгэн буолан
Саптыкыларын тыһа этиннин сатараан
Сааларын сүгэн марштан аһаллар.

Ыам ыйын сағана ардыгар халлаантан
Былыта суохтан самыыр таммалыыр
Ол самыыр буолбатах:
Кыргыс толоонугар охтубут буйуттар
Кыайыы күнүгэр тийбэтэх абаттан
Хараастан ыгыыр харахтарын уута
Халлаантан тохтор аһы уу буолан.

Ардыгар көрөбүт ыас хара былгыты,
Арҕаа диэкигэр барыан тахсарын,
Ол былгыт буолбатах:
Хара хаан олбохтоох, хара дьай аргыстаах
Хаанымсах фашистар өлбөтөх үөрдэрэ
Үрүг күн сырдыгын өлбөөрдө, өһөрө
Үөрдэрин хомунан өндөннүү үөмэллэр.

Ыам ыйын сағана халлаанга кытыастар
Ыраах саҕаах кыһыл уот сарыала
Ол сарыал буолбатах:
Өлбүт дьоруойдар хааннарын ингэрибит
Өрө күөрэйбит сөрдонума, кыһаныма -
Сир дьонун барытын эйбэ ынгыран,
Сэринтэн сэрэтэн кытара кыһынар.

СЭКИ

СУО ДЬЫЛГА

(Кэргэммэр)

Дьоруум, санаарҕаама, курутуйума,
Олоруохпут биһиги үөрүү кыымын ыһа!
Дьылҕа хаампыт сөрдонума, кыһаныма -
Олохпун суолун солоон сор аанын аһа!

Ханнык да ырахан, курус, хара дьансага,
Сэгэриэм, өйөһүөххэ, сүүс сүүспүтүтэн...
Харыстыахха тапталбытын суо дьылга,
Олох уостар, өһүллэр, көхтөр кэмиттэн.

Хос быһаары:

Суо дьыл — сүдү, суостаах кэм.
Дьансал — ыар саҕа, соруйан баһаабырды.

КЭРТЭММЭР

(Төрөөбүт күнүгэр)

Аргыстас, доһорум, сарыалыбын
Сылайар куруһун билбэккэ...
Өрүүтүн аттыгар арыалыыр
Тапталыг сылааны эпхэккэ...
Кырдыары саҕаах кыйдаангын
Эрчимнээх айаны айанна.
Кэрэни, ырааһы санаангын
Олохтор үөрүүнү айхалаа.
Оҕолор улаатан дьоллууллар,
Сиэннэрибит элбээннэр үөрдэллэр...
Бу сиргэ уһундук олоруох!
Бэриллэр анал толооруох!

**КЭРТЭНИМ
СЫЛААС ИЛИИЛЭРЭ**

(Кэргэним Розалия Романовна)

Кэргэним сылаас илиилэрэ -
Анала ээ, имэрийэрэ,
Күн аайытын дьолуур сылама,
Тапталым такалын талыма.

Кэргэним сылаас илиилэрэ -
Атааран таарыйа хаалара,
Күүс уган угуттуу сылдыһаҕа,
Эрэл кыымын саҕа туруоҕа!

Кэргэним сылаас илиилэрэ -
Киһэлик, сылайан кэлиибэр,
Үөрө-көтө, сыллыы кууһара
Сэниэ угар, улук турукпар.

Кэргэним сылаас илиилэрэ -
Уостубатын итин хаан суоһа,
Оҕолорбун, сиэннэрибэр эмиз
Тарҕана туруохтун сылааһа!

А. ДУНАЕВ

ХОМУҔУННААХ ХОМУУРУННЬУКТАРГА

Дойдубар тапталбын туойаммын.

Бу хоһоонго поэт күүстээх санаалаабын, талаанын чопчу билинэрин, бу күн сиригэр олонор, киһи барахсан туох эрэ үйэлээһи, чопчулаан, бэйэтэ этэрини: «Уларсык кэлэргин умнума», – диэбитини, киһи бэйэтин кэнниттэн солбулар ыччаттанан, туох эмэ үйэлээһи хаалларан барара хайаан да наадатын тоһоҕолуур уонна ону бэйэтин олоҕо толору дакаастыыр. Кини киһи быһытынан олус сэмэй, холку майгылаах, өрүү сүбэли-амалы сылдыра поэты киһи быһытынан киэргэтэр. Ол эмиз хоһоонноругар көстөр. «Арбимбар бар дьоммор» диэн төрөөбүт-үөскээбит Арбынын дьонун-сэргэтин, айылҕатын анааран үөрүүгө да, хомолтоҕо да, ыарахан кэмгэ да, өрүү биригэ буолан, айартутар аналлаах, аһыныгас санаалаах, аара тохтоон, уолуйан туран хаалбакка, аралдьибакка олоҕу кытта үөрө-көтө, үлэлээн-хамсаан, ыллаан-туойан сылдыһаахха наадатын поэт хоһоонунан алгыыр, дьонугар-сэргэтигэр алгыс тылын

тыла» диэн ааттаабыт хоһоонугар суруйбут санаатыттан быһа тардан ылан көрүүбүн: Хоһоон тыла – оҕом тыла,

Хоһоон тыла- ситим тыла,
Хоһоон тыла- хос сиеним,

Хоһоон — бүтүн олоҕум. Бу түөрт эрэ строкаҕа поэт бүтүн олохун барытын сырдаппыт. Күүстээх этии, дириг өй, ис талаан кыаҕа манна сырдатыллар – оҕото, бу оҕо төрөөн, саҕаран ситим үөскүүр, ол ситим оҕо саҕарар буолууттан сибээстээх, салгыы бу оҕото ыал буолан, сиэн аҕалар, аны ол тылын ситимэ...Оннук олох салданар, айанныыр, утумнуур, кэскиллэнэр... Ол барыта поэт бүтүн олоҕо буолара чуолкай. Сүрдээх дириг анаары, дириг ис хоһоонноох философия! «Отуу уота» умуллубакка, өссө сырдык-сыдыһаа, дьонго-сэргэбэ туһата элбии турарыгар тус сыран иһин, тус бэйэм ааппыттан, түмсүүбүт чилииттэрин ааттарыттан махтаалытын тизрэдэбит уонна айар үлэбэр чаҕылхай ситиһиилэри!

Январь Петрович Неустроев 2013, 2014, 2015 сс. үс кинигэни таһааттарда.

бэчээттэпит ыстатыйалара, сиэннэрин сагаларыттан ылбаан ылбыт бэлиэтээһиннэрэ, дьиэ кэргэнин түгэннэриттэн хаартыскалар кирибиттэр. Манна «Мин аҕам-айылҕам» диэн тэттик көпсөөннэрэ киһини долгутар, үөрдэр, кычыгылатар түһүмэбэ астыннарар. «Бычыгырыыр быгырыскалар» диэн түһүмэбэ, ангардас быгырыскалар диэн оҕолорун, сиэннэрин сагаларыттан тагыллыбыт тэттик быгырыска-кэпсөөннэр. Бу поэт оҕо, ийэбэ, аҕа, эһэбэ, эбэбэ ис тапталын итэҕэтиилээхтик арыһар. «Чаҕылҕанга» диэн хоһооно олус табыллыбыт. Ол кэминээһи поэттар хоһооннорун сааһылыр ньымаларын, ол аата поэт поэзия туһанар көрүнгэ туттуллубута сонундук көстөр, иһиллэр. Онон автор бу поэтической хайысханы баһылаабыт диэн түмүккэ кэлэбин. Бу түһүмэххэ «Сыыс тыллар» диэн төбөлөөн рубаи көрүнгүнэн тэттик хоһооннорун олус сөбүлээтим. Кинилэр олус сытыылар, өйдөнүмтүүлэр, ол гынан баран, ритмын тутуспута буоллар, классикаҕа лаппа чугаһатыа эбитэ буолуо дии саныбын да, көнүгүрүтүбүлү дуо? ама, диэххэ...

Уопсайынан Январь Петрович кэлини икки сыла олус айымньылаахтык, итигэн-кутууан туран үлэлээтэ. Поэт хоһооннорун ааҕаран баран, үлэтигэр, олоҕор олохун аргыһа Надежда Прокопьевна, сэттэ оҕото, сүүрбэттэн тахса сиэнэ, хос сиэнэ, атастара-доһотторо, чугас дьон-сэргэтэ, тулалыыр айылҕата өйбүл буолан, олоҕу олус күүскэ таптыырга, поэт бэйэтэ киһилии аһаҕас санаата, сахалыы саһаҕаа киһини үөрдэр. Итигэн бу поэзия курдук абылан куйаарга өссө диригник кириэн, кырдыары киэр илгэн өссө хорутуулаахтык Намын, Үөдэйин, Сахатын сирин үөрдэр, дьоллуур айымньылары өссө да айыа диэн эрэл баар. Ол дьол! Ол эрэл! Ол олоххо дьулуһуу! Ол таптал! Ол киһилии санаа олоҕу кууһар күүһүн, биир чаҕылхай кыыма!

А. ДУНАЕВ,

СР Суруйааччыларын союһун чилиэнэ

олонхоһут, хомусчут сахалыы суруйан музыкаҕа эмиз таһаарар.

Эдэрдэртэн чорботон бэлиэтибин Маркова Катяны. Хомоҕой ис хоһоонноохтук суруйар. «Эдэр саас» диэн хоһооно, ырыа буолан 1993 дуу, 1994 с. Эдэр ыччат ыһааҕар гимн буолан үрдүк ситиһиилэммитэ. Ол дьарыгын билигин да бырахпатаҕа буолуо дии саныбын.

Афанасьева Даша сахалыы да, нууччалыы да суруйара.

Саха тылын литературатын учууталлара буолан, үлэли, оҕолору үөрэтэ, уһуя сылдыһаллар: Жирков Николай Евсеевич — АГИКИ-ҕа үлэлиир, Зырянова (Яковлева) Валентина Прокопьевна — Партизан орто оскуолатыгар, Трапезникова Мария Дмитриевна — Нам гимназиятыгар, Муксунова (Павлова) Декабрина Авксентьевна 1 Хомуустаах оскуолатыгар, Дьяконов Анатолий Михайлович Хамаҕатта оскуолатын директора, Бурнашева Тамара Алексеевна эмиз Хамаҕаттаҕа, Азарова Прасковья Дмитриевна НИК-ҕа, Иванова Лена хоһооннорун мелодияҕа таһааран ыллыыр, полицияҕа үлэлиир.

Дьэ, ити курдук, педагогической үлэ, тыыл ветерана, Учууталлар учууталлара, РФ үөрэтириитин туйгуна Анна Дмитриевна Дмитриеваны кытта кэпсэтибит түмүгэ манньк буолла. Чахчы да сындаһаннаах уһун сылларга үлэлэммит үлэ түмүгэ дии санаатым. Суруйууга ааттаммыт да, ааттамматах да оҕолор бары билэр дьон ааттарыттан Анна Дмитриевна үтүө доруобуйаны, уһун олоҕу баҕарыабын.

Елена НЕУСТРОЕВА

**ТӨРӨӨБҮТ ТЫЛ
АЛЫПТААХ ЭЙГЭТИГЭР**

Аҕыйах хонуктааҕыта сүрдээһин убастыыр киһибит Анна Дмитриевна Дмитриеваны көрсөн ону-маны, олох-дьаһах, доруобуйа туһунан кэпсэтибит. Анна Дмитриевна 1 Хомуустаахха өр сыл биригэ үлэлээбиппит, кини саха тылын, литературатын үөрэтэрэ. Оҕолор олус сөбүлүүр этилэр. Ол туран, мин интервьылар курдук ыйытааччы буоллум.

1. Эн үлэлиир кэмнэргэр оҕолор айар, суруйар дьобурдара хайдах этэй?

2. Түмсүү дуу, куруһуок дуу баара дуу?

3. Чуолаан, кимнээһи бэлиэтигэр этэй?

Анна Дмитриевна манньк кэпсээтэ:

— 40-тан тахса сыл Партизанга, 1 Хомуустаахха төрөөбүт тыл кэрэ алыптаах эйгэтигэр күүһүм, билиим, дьобурум кыайарынан үлэлээтим. Уруок да кэмгэр, дьибэ да дьарыкка өйтөн айан суруйууга оҕо дьобурун тарда сатырым: кэпсээннэри, хоһооннору, айылҕаны дьүһүйүүнү оҕо кыра эрдэбиттэн иҕэрэргэ болдомтубун уурарым. Оннук дьарыгы оҕо олус сөбүлүүр. Ол кэмгэ оҕо да, улахан да дьон литератураны олус ааҕаллара, суруйар дьобурга, үөрэнигэ тардыһаллара, баҕаран туран «Чолбон» диэн литературнай поскутугар, «Сарыал» диэн куруһуокпугутгар дьарыктаналлара. Ол үлэбитин поэт Николай Рыкунов «Ленин сула» хаһыакка хайбаан суруйбута. Оно оҕолор бэйэлэрин ааттарын көрөн олус астыммытара.

Умсугуйан туран суруйар этилэр: Куличкин Сергей хас да хоһооно «Бэлэм буолла» бэчээттэммитэ. Сардаана Кривошапкина, Марианна Колмогорова, Лена, Маша Корьякиналар, Коля Прокопьев үчүгэй ис хоһоонноохтук суруйаллара. Лена, Коля хоһоонноругар матыһып суруйан ырыа онгортон, билингэ диэри ол дьарыктарын өссө чочуйан ыллыы сылдыһаларыттан олус үөрэбин. Үңкүү алыптаах эйгэтигэр 30 сыл олохун анаабыт Александр Окоемов бэйэтэ үтүө-мааны, намчы сөбөрөтүн курдук нарын-намчы хоһооннорун ырыаҕа таһааран, сценаҕа ыллыы турарын, ама, ким умнуой!?

Үөрөппит оҕолорбуттан диригник саха тылын сүмэтин ингэримит, элбэх ааҕааччы сүүрүйэр киһитинэн аабынабын — поэтесса Анна Алексеевна Парникованы.

Учуутал идэлээх Жиркова Матрена Михайловна РФ Журналистарын союһун чилиэнэ этэ. Кини кэргэнэ Владимир Павлович эмиз суруйара, иккиэн 5-6-лыы кинигэни таһаартарбыттар.

Неустроев Леонгард Петрович үс кинигэтин миэхэ бэлэх уунан үөрдүбүтэ. «Билигин прозаҕа үлэлэһэ сылдыһабын», — диэн былаанын үлэстибитэ.

Соловьев Филипп Алексеевич саха сиэрин-туомун толорор алгысчыт, элбэх тэрээһиннэр сүрүн киһилэрэ, өссө хас да кинилэргэ уһулан турар.

Кривошапкин Михаил Михайлович

Понедельник, 3 августа

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10 Контрольная закупка 12+

Вторник, 4 августа

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10, 04.25 Контрольная закупка 12+

18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженимся! 16+

Среда, 5 августа

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10 Контрольная закупка 12+

Четверг, 6 августа

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00
Новости
09.10 Контрольная закупка 12+

17.00 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженимся! 16+

Пятница, 7 августа

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00
Новости
09.10, 04.25 Контрольная закупка 12+

Суббота, 8 августа

04.50, 06.10 X/ф «Суровые километры» 12+

10.55 Олег Попов. Я жив! 12+
12.15 Идеальный ремонт 12+

12.30 Панорама дня. LIVE
14.30, 05.05 Т/с «Заговорённый» 16+

Воскресенье, 9 августа

06.00, 10.00, 12.00, 15.00
Новости
06.10 Т/с «Дурная кровь» 16+

РОССИЯ 2

Понедельник, 3 августа

12.30 Панорама дня. LIVE
14.30, 05.05 Т/с «Заговорённый» 16+

Вторник, 4 августа

12.30 Панорама дня. LIVE
14.30, 05.10 Т/с «Заговорённый» 16+

трансляция
01.45 X/ф «Вместе навсегда» 16+

Среда, 5 августа

12.30 Панорама дня. LIVE
14.30, 05.00 Т/с «Заговорённый» 16+

Четверг, 6 августа

12.30 Панорама дня. LIVE
14.30, 05.40 Т/с «Заговорённый» 16+

18.05 X/ф «Котовский» 16+
19.50 X/ф «Вместе навсегда» 16+

Пятница, 7 августа

12.30 Панорама дня. LIVE
14.20 X/ф «Мы из будущего» 16+

Суббота, 8 августа

12.30 Панорама дня. LIVE
14.30 В мире животных 12+

18.05 X/ф «Котовский» 16+
19.50 X/ф «Вместе навсегда» 16+

Воскресенье, 9 августа

14.00 Панорама дня. LIVE
15.30 Моя рыбка 12+

РОССИЯ 1

Понедельник, 3 августа

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00 Вести

Вторник, 4 августа

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00 Вести

Среда, 5 августа

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00 Вести

Четверг, 6 августа

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00 Вести

11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+

Пятница, 7 августа

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.30, 20.00 Вести

Суббота, 8 августа

06.00 X/ф «Облако-рай» 12+

Воскресенье, 9 августа

06.20 X/ф «Отпуск в сентябре» 16+

НБК САХА

3 августа, понедельник

07:00 Санга күн-Новый день 6+

5 августа, среда

07:00 Санга күн-Новый день 6+

4 августа, вторник

07:00 Санга күн-Новый день 6+

15:00 Харах далыгар 12+

7 августа, пятница

07:00 Санга күн-Новый день 6+

8 августа, суббота

07:00 С бодрым утром! 6+

9 августа, воскресенье

07:00 С бодрым утром! 6+

11:00 Истинг илдьит 0+

9 августа, воскресенье

07:00 С бодрым утром! 6+

Advertisement for SSS Credit Union. Text: ССУДО-СБЕРЕГАТЕЛЬНЫЙ СОЮЗ ВСЁ ПРОСТО. ОНЛАЙН ЗАЯВКА www.ssscredit.ru. с.Намцы, ул.Ст.Платонова 5/1 (м-н "Туйаара", 2 этаж) 8-924-594-1111 тел.43089,89247601445,89143034743

Специалист сүбэлиир

ТАБАХ - ДЬААТ!

Табахтыр киһи билигин аҕыйаа суох. Эр дьонор, дьахталлар, оннооҕор оҕолор кытта табахтыылара кистэл буолбатах. Статистика этэринэн, аан дойду үрдүнэн миллиард кэриэте табахсыт баар. Табагы кытта ситимнээх ыарыылартан сылахсын 3,5 мөл. киһи өлөр. Российской Федерацияга улахан дьон 50% табах тардар, ортотунан 100 тыһ. киһи сыл ахсын онтон сылтаан өлөр.

Табах буруота.

Табах буруотугар 4000 тахса эттик баар, ол иһигэр фармакологической, токсической, канцерогеннай дьайыылаахтар бааллар. Ити буруо сымалаттан, никотинтан, бензапирентан уонна атын араас гаастартан турар.

Саамай кутталлааҕа сымалата буолар. Дьон табагы никотинын иһин тардаллар, онтон сымалатыттан сылтаан өлөллөр. Сымалата тынар органнарга сыстар уонна сыстыбыт сирин алдьатар дьайыылаах.

Углерод окиһа - буруоҕа баар өгө суох гаас. Киһи кислородтааҕар түргэнник хааны кытта холбоһор. Ол иһин табахсыт киһи хаана аҕыйаа кислороду таһар. Онтон сылтаан киһи былычыннара уонна мэйийитэ толору күүһүнэн үлээбэт, ону толуйаары сүрэх уонна тына нуорманы таһынан үлэтиллэр. Ону таһынан ити гаас тымыры чарааһырдар дьайыылаах.

Токсичнай веществолар: акролеин, аммоний, азот диоксида, формальдегид, цианистай водород.

Радиоактивной компонентар: полоний-210, калий-40, радий-226, радий-228, торий-228.

Табахсыт тугунан ыалдьар эбитий?

Тас дьайыыттан өлүү бичиинэлэр:

- табактан: 25 киһиттэн 1;
- мотоцикл саахалыттан: 60 киһиттэн 1;
- массына саахалыттан: 600 киһиттэн 1;
- көтөр аал саахалыттан: 10 мөл. киһиттэн 1.

Тынаҕа дьайыы.

Табах тынаар система салгыны ыраастыыр механизмы алдьатар, кэһэр. Ол түмүгэр тынаар органнар ыарыыларга ылларара үксүүр. Табахсыт киһи организмэ элбэх сили үөскэтэр буолар, ол иһин элбэхтик сөтөллөр. Салгын барар суола кыраан тынарга мэйийдэри үөскэтэр. Альвеолалар алдьанан тына хааны кислородунан байышпат буолар. Ити барыта тына үлэтин атахтыыр.

Хронической бронхит. Аҕалыыр кэмгэр дылы табагы таппыт киһи бронхатын иһэ тыннаах сирэ суох буолар. Бронхиттан сылтаан сыл ахсын Россияга 30 тыһ. киһи өлөр.

Тына раага.

Табах - куһаҕан хаачыстыбалаах искэн 1/3 төрүүтэ. Өскөтүн күнгэ 1 пачка табах тардар буоллаҕа тына раагынан ыалдьыты 24 төгүл улаатар.

Сүрэх тымыр ыарыылар.

Сүрэх тымыра кырааһынныттан эмискэ сүрэх тэбиитэ тохтоон хаалыан сөп. Ол курдук табахсыттар табагы таппат дьонтон 2 төгүл элбэхтик өлөллөр.

Никотин сүрэх тэбиитин түргэтээр уонна хаан баттааһынын үрдэтэр. Ону таһынан атын токсиннары кытары сүрэх тымырдарын стенкатын алдьаталлар,

ол алдыаммыт сиринэн холлестерин стенка ааныгар кириэр. Ол түмүгэр тымыр стенката халыҥаан эбии тымыры кыаратар.

Сүрэх былчыгнара уонна киһи тымырдары сааһырдаһын аайы мөлтүүлэр, табахсыкка ити өссө түргэнник барар. Кыраабыт тымыр устун устан испит хаан тохтоон тромб үөскэтэр. Хаанынан хааччылыбат сүрэх былчыга өлөр (инфаркт). Итинтэн 35-тэн 65-гэр дылы саастах дьон үгүстүк тына быстар. Илии эбэтэр атах тымырдара итинник бөөлөннэхтэринэ гангрена үөскүүр. Ити эмтэнилибэт, быһыллан быраһыллар эр.

Инсульт үөскүүрүгэр кылаата эмиэ сүгкэн. Ортоотунан ыллааҕа табах киһи олоһун 7 сыл кылгатар.

Тириигэ, тиистэргэ, тынаҕа дьайыыта.

Табах буруота таҥаска, тириигэ, тынаар системаҕа күүскэ ингэр. Табахсыт тиһин уонна тириитин өгө саһарар, аяаҕа сыттанар.

Учуонайдар быһаарбыттарынан табахсыт киһи тымырдара кыарырыттан сылтаан тириитигэр хаанын сүүрүүтэ кэһиллэр, онтон сылтаан оннук дьон тоҕуй буолаллар. Кислорода тийибэт тирии кураанах уонна харанатыгы буолар. Табахсыттар сирэйдэрэ эрдэ мыччыстар. Эластин уонна коллаген диэн веществолар эмсэҕэлиир эбиттэр. Табагы бырахтаах хас да ыйынан тирии чөлүгөр түһүүн сөп.

Дьахтарга дьайыыта.

Табахтыр дьахтарга оҕо үөскээбэт буолан хаалыан сөп, менструацията эрдэ тохтуур. Ити табах яичниктарга куһаҕан дьайыытыттан буолар. Табахтыр хат дьахтар оҕо куотар, хаана барар куттала үрдүк. Табахсыт дьахтар быдан түргэнник кырдыар.

Табах төрүү илик оҕо (плодка) дьайыыта.

Табахсыт ийэ оҕотун төрүүрүгэр ыйааһына 200 гр. кыра буолар, оннук оҕо эмискэ тына быстар куттала үрдүк, тоҕо диэтэр, табах токсиннара оҕо сайдытын кэһэллэр уонна бытаардаллар.

Табах куһаҕан дьайыыта.

Табах куһаҕан дьайыытын бары кэриэте билэллэр. Ол гынан баран, тоҕо дьон табах куһаҕан дьайыытын билэ-билэ бырахпат эбитий?

Быһа эттэххэ, ити никотин киһи нервнай систематын кинигтэн тугулукутаах онорор дьайыытыттан. Ол иһин табагы бырааҕарга элбэх күүс уруулуохтаах, үлэ барыахтаах.

Табагы бырахтаах организмга туох уларыыгы барар эбитий?

- 20 мүнүүтэнэн - хаан баттааһына, сүрэх үлэтэ, хаанынан хааччылыы чөлүгөр түһэр.
- 2 чааһынан - хаан кислородунан туолар.
- 1 нэдиэлэнэн - тирии тупсар, куһаҕан сыт аһар.
- 1 ыйынан - тынарга чэпчири, сылаан тахсар, төбө ыарыыта, сөтөл аһар.
- сыл анарынан - сүрэх тэбиитэ аччыыр, күүс үлэтэ чэпчэкитик уйунулар буолар.
- 2-3 сылынан - инфаркт, инсульт үөскүүр куттала кыччыыр.
- 5 сылынан - тына раага үөскүүр кыччыыр.

Д.А. ГОГОЛЕВ, мед. профилактика бырааһа

ГАИ предупреждает

Почему дети попадают в дорожно-транспортные происшествия?

- Казалось бы, ответ простой: если ребенок по собственной неосторожности получил травму в дорожно-транспортном происшествии, то это — вина ребенка. Но понятия «вина ребенка» не существует. Дорожное происшествие с ним означает лишь, что мы, взрослые, где-то недосмотрели, чему-то не научили или же личным примером показали, что можно нарушить «закон дороги». И часто за случаями детского травматизма на дорогах стоит безучастность взрослых к совершаемому детям правонарушениям.

Ребенок является самым незащищенным участником дорожного движения, и во многом поведение детей на дороге обусловлено их восприятием дорожной ситуации. Именно поэтому безопасность детей на дороге можем обеспечить в первую очередь мы, взрослые: родители, учителя, воспитатели, прохожие и главным образом, водители транспортных средств.

С чего же начинается безопасность детей на дорогах?

- Разумеется, со своевременного обучения умению ориентироваться в дорожной ситуации, воспитания потребности быть дисциплинированным на улице, осмотрительным и осторожным. Личный пример — это самая доходчивая форма обучения для ребенка. Помните, если Вы нарушаете Правила, Ваш ребенок будет поступать так же!

Что нужно знать о требованиях, предъявляемых к несовершеннолетним водителям велотранспорта?

- Велосипедисты являются полноправными участниками дорож-

По итогам 6 месяцев 2015 года на территории Намского района произошло два дорожно-транспортных происшествия, которые подождают статистической отчетности, в которых погибли два человека. По сравнению с аналогичным периодом прошлого года установлено снижение количества дорожно-транспортных происшествий на 71%, снижение количества погибших в ДТП на 33% и снижения количества граждан, получивших ранения различной степени тяжести на 100%.

За отчетный период инспекторами ГИБДД и участковыми уполномоченными полиции выявлено 2554 нарушения Правил дорожного движения, как водителями автотранспортных средств, так и пешеходами (в прошлом году за этот же период было выявлено 1924 правонарушения).

Из общего числа выявленных нарушений:

- за управление автотранспортным средством водителем, находящимся в состоянии алкогольного опьянения привлечено к административной ответственности 124 водителя (за 2014 год — 91);
- за управление транспортным

ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ ВЕЛОСИПЕДИСТАМ?

ного движения, к которым предъявляются требования ПДД РФ, а также обязанности по их соблюдению. Выезжать на проезжую часть велосипедистам разрешено по достижении 14-ти летнего возраста. Также согласно ПДД, граждане старше 14 лет должны, во-первых, двигаться по правому краю проезжей части (в ряде случаев допустим выезд на обочину или тротуар, если отсутствуют велосипедная, велосипедная дорожка или полоса для велосипедистов, либо отсутствует возможность двигаться по ним). Во-вторых, велосипедисты обязаны пересекать перекрестки только прямо по кратчайшему пути, а если дорожно необходимо пересечь по пешеходному переходу, в обязательном порядке нужно спешить. Запрещается поворачивать налево или разворачиваться на дорогах, имеющих более одной полосы для движения в данном направлении. Также велосипедисту запрещен выезд на запрещающий знак светофора, управление транспортным средством в состоянии опьянения, управление, не держась за руль хотя бы одной рукой. Данный участник движения обязан подавать сигналы поворота и остановки руками, использовать технически исправное транспортное средство, при движении в темное время суток или в условиях недостаточной видимости иметь при себе предметы со световозвращающими элементами и обеспечивать видимость этих предметов водителями других транспортных средств.

Как можно защитить юного во-

дителя?

- Велосипед, мопед, скутер — это самые незащищенные виды транспортных средств, и даже незначительные столкновения, а иногда и просто падения, могут повлечь за собой серьезные последствия. Приобретая их, необходимо позаботиться о дополнительных средствах защиты — шлемах, налокотниках, наколенниках, перчатках.

О чем стоит задуматься, прежде чем купить своему ребенку велосипед?

- Велосипед, мопед, скутер — для многих ребят является предметом мечтания и, прежде чем воплотить мечту в реальность, родителям следует задуматься, где же его ребенок будет управлять своим транспортным средством? Есть ли поблизости стадион, парк, велосипедные дорожки?

Ведь дети, получая свое транспортное средство и имея возможность покинуть свой район, в любой момент могут отпираться к другу или однокласснику. При этом, оказавшись в потоке транспорта на проезжей части, даже подготовленный человек в первые минуты движения может с трудом ориентироваться, а ребенок, может растеряться, запаниковать и поступить не так, как ожидают от него другие участники дорожного движения, знающие Правила. Именно такие обстоятельства чаще всего способствуют совершению дорожно-транспортного происшествия.

О.А. ПАВЛОВА, инспектор по ПВД ОГИБДД ОМВД РФ по Намскому району

СОБЛЮДАЙТЕ ПРАВИЛА!

- средством водителем без прав 76 (за 2014 год — 58);
- за нарушение правил перевозки детей 206 (за 2014 год — 99);
- за нарушение установленного скоростного режима 370 (за 2014 год — 75);
- за неуплату административного штрафа в указанный законом срок 134 (за 2014 год — 21);
- за неудовлетворительное содержание улично-дорожной сети и дорожных сооружений, к административной ответственности привлечено 13 должностных лиц и 1 юридическое лицо.

За полгода инспекторами ГИБДД проделана огромная работа по профилактике дорожно-транспортных происшествий и предупреждения детского дорожно-транспортного травматизма, это видно по снижению количества ДТП и последствий в них. Также остается острым вопрос по нарушению Правил в области дорожного движения водителями управля-

ющими транспортным средством в состоянии алкогольного опьянения и управляющими автотранспортом без прав, количество подобных нарушений растет с каждым днем, вызывает опасение и тот факт, что родители, управляя транспортным средством не задумываются о безопасности своего ребенка и не считают нужным приобретать специальные детские удерживающие устройства. Подобные нарушения ПДД РФ возросли с 99 за 2014 год до 206 за 6 месяцев 2015 года, также нарушения по превышению установленной скорости в населенном пункте с 75 за 2014 год до 370 за 6 месяцев 2015 года.

Уважаемые водители и пешеходы, соблюдайте Правила дорожного движения, уважайте друг друга, будучи участниками дорожного движения.

С уважением Ю.С. БАЛАГАНСКИЙ, начальник отделения ГИБДД по Намскому району

РОССИЯНАН АЙАНГА «САХАМЕДСТРАХ» ПОЛИҢЫН ЫЛЫН!

Сайын — үгүс дьонго сынныалан кэмэ. Бүтэник сылларга Саха сирин олохтоохторо дойду курорттарыгар сынныалангы талаллар. Манна айанныкка табыгастаах үгүс өрүт элбэх: атын омок тылын билии булгучута суох, сервис тупсар, сыана удамыр уонна сүрүнэ — медицинскэй өгөнү туһаныыга киһи долгуйбат. Айан кэмигэр биир кэлим булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһын ыллааха, дойду үрдүнэн бары балыһаларга босхо көрдөрүнэр кыах баар.

Уһук илинги регион биир улахан страховой хампааньатынан «Сахамедстрах» тэрилтэ буолар. Хампааньа полис биэрэр 47 пууннаах. Ол иһин, республика баһыйар 80% нэһилиэнньэтэ «Сахамедстрах» тэрилтэтин талан олоһор. 2014 сыл түмүгүнэн «Эксперт РА» рейтинг таһаар агентство «Сахамедстрах» хампааньатын үлэтин хаачыстыбатын үрдүк таһымнааһынан уонна бары өрүтүнэн эрэллээх буоларын сыаналаата. Тустаах федеральной сокуонна олоһуран, булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын полиһа биир кэлим буолан Россия бүтүүнүгэр барсар. Онон «Сахамедстрах» полиһынан бэйэ регионуттан ураты дойду бары куораттарга туһаныахтаа сөп. Итини таһынан, бүтэриитэ полиһын талы атын үгүс өрүттөрдөөх.

КҮНҮСКҮ СТАЦИОНАРГА ЭМИНЭН ХААЧЧЫЛЛЫ — босхо. Страховкалаах киһи эмтэниитэ

булгуччулаах медицинскэй страховкалааһын үбүттэн төлөнөр.

ӨЙДӨӨН: стационарга эмтэнэр кэмгитигэр быраас анаабыт эмин харчыга атыылаһыллыбат. Государство мэктиэ программаларыгар олоһуран стационарга эмтэни боһсо оҕоһулуохтаах. Манна диагностиканы төлөбүрдөөх барыы, быраас анаабыт медицинскэй страховкалааһын программатыгар кирибит эми атыылаһы — сокуону кэһи буолар.

БАРАММЫТ ХАРЧЫНЫ ТӨННӨРҮӨХХЭ СӨП. Өскөтүн киһи стационарга эмтэнэр кэмигэр эмп атыылаһыт түгэнигэр, бэйэ быраабын «Сахамедстрах» нөҕүө көмүскүүр кыахтаах. Ол инниттэн, толору аатын-суолун, аадырыһын ыйан хампааньа аатыгар сайаапка түһэрэр. Манна паспорт копията, телефон, медицинскэй полис, ИНН, СНИЛС, банковская счет нүөмүрдэрин уонна эмп атыылаһытын туоһулуур чектэри ытар ирдэнэр. Очотугар, хампааньа үлөһиттэрэ экспертиза онорон, ороскуоту толору сабыан сөп.

Полиһы онорторорго «Сахамедстрах» чугастааһы оһиһыгар кэлэбит.

Итини таһынан телефонунан сүбэ ылар ордук: 8-800-200-14-03; 8(4112) 44-44-88

КЭРИЭСТЭБИЛЛЭР

Хас биридди киһиэхэ саамай күндү киһитэ, киһиэхэ күн сирин көрдөрбүт күн күбэй ийэтэ буолар. Биһиги күндү киһибит ийэбит ырахан ыарыттан бу олохтон барбыта атырдык ыйын 2 күнүгэр 40 хоңуга буолар.

Ийэ баар буоллабына дьиэн сылаас, сырдык буолар. Ийэ астаабыт аһа минньигэс, эргичи үөрүү-көтүү буолар. Биһиги ийэбит оҕо сааһа олус ыараханник ааспытн бэйэтин кэпсээниттэн, хаһыаттан ааҕан билэн олус диэн сөвбүт. Кини төһө да ыарахан олохтоох буоллар, олоххо тардыһылаах буолан туруулаһан туран үөрэнэн, үлэлээн табыста.

Евдокия Петровна Рожина 1937 сыллаахха тохсунньу ый 28 күнүгэр Уөдэй нэһилигэр төрөөбүтэ.

Аҕата Колесов Петр Николаевич, ийэтэ Колесова Мария Николаевна Уөдэйгэ «Буденная» колхозка үлэлээбиттэрэ. Аҕата сэрри кыттылааҕа. Дуһа ийэтэ эрдэ өлөн тулаах хаалбыта. Кинини Охлопкава Евдокия Ивановна кыһынаан Софья Николаевна ылан ииппиттэрэ.

Интернакка олон Партизан оскуолатын бүтэрэн, салгыы Нам орто оскуолатыгар үөрэммитэ. Дуһа ол сыллартан бастыҥ общественница, ахтыбыска, үөрэҕэр үчүгэй буолан холобурга сылдьара.

Ииппит эдьийэ эрдэ олохтон туораан, кыайан үөрэххэ барбакка, дьиэ ис-тас, хотон үлэтэ, оҕо көрөөһүнэ барыта киһиэхэ сүктэриллэн эдэр эрдэбиттэн кыһалҕалаах олоҕу билбитэ, олох очурдара кинини тулуурдаах, туруорбут сылын ситиһэргэ үөрөспүтэ.

1958 сыллаахха дьүөгэтэ Мария Татаринова ыгыран бөлөмөнни курсугар үөрэнэ кирибитэ, ол курдук, Дуһа бары предметтэрин барытын үчүгөйдик туттаран, Саха государственной университетин студена буолбута. Үөрэҕин ситиһиллээхтик бүтэрэн ветеринар идэтин баһылаан, Карл Маркс аатынан колхозка ветучаастак сэбиэдиссэйинэн үлэтин саҕалаабыта.

Айылҕаттан салайар, дьону түмэр дьобурдаах буолан, Дуһа тустаах үлэтин таһынан үлэ тэриэлэтин, нэһилиэк общественной олоҕор актыыбынайдык кыттар, ол курдук, кинини олохтоох сэбиэктэ, оройуон сэбиэтигэр депутатынан талан күргүөмнээх үлэни иилээн-саҕалаан оччотооҕу кэмнэр оройуон, республика бастыҥ салайааччыга буола үүммүтэ.

Евдокия Петровна 1967 сылтан Советскай Союз коммунистическай партиятын чилиэнэ. 1970 сыллаахха ССКП Намнааҕы райкомун уон тохсус конференциятын райком тыа хаһаайыстыбатын салалатын секретарынан быыбарданан 13, 5 сыл үлэлээбитэ, бу сылларга олус элбэх үлэ, кэли-барыы, былаан туолуутун туһугар күстээх үлэни тэрийии, дьону салайыы, барыта киниттэн быһаччы тутулуутааҕа. Онтон 5 сыл райком тэрийэр отделын сэбиэдиссэйинэн, райком партиятын хонтуруолун председателинэн 3 сыл пенсияҕа тахсыар диэри үлэлээбитэ.

1965 сыллаахха Булунтан төрүттээх Рожин Дмитрий Алексеевичка кэргэн тахсан, 43 сыл дьоллоохтук ытык мааны ыал буолан Намга, кэлин Аппааныга олордурлар. Үс кыыстарын үөрэтэрэн, үлэни, ыал ийэлэрэ оҕортоон 7 сиэннээхтэр, 2 хос сиэннээхтэр. Биһиги ийэбитин куруук үлэлээ да үлэлээ, мунньахтаа да мунньахтаа буоларын өйдүүбүт. Ийэбит өр сылларга салайар үлэҕэ үлэлээбитэ, кини киһи быһытынан тулуурдаах, туруоруммут сылын ситиһэрин, дьаһаллааһын үлэлээн ааспыт сылларга туоһулууллар. Бу курдук, биһиги ийэбит сүүрэр-көтөр кэмнэригэр оҕолорун, аймахтарын нэһилиэгин, улуунун дьонун туһугар бэринилээхтик үлэлээн кэллэ. Бу тухары кини дириг убаастабылы ыбыта биһиэхэ холобур буолуо. Онон бу орто дойдуга төрөөн-уһаан Евдокия Петровна бастыҥ үлэнигэр, сатабыллаах салайааччы, тапталлаах кэргэн, ийэ, эбээ, хос эбээ дэтэн сирдээҕи олох дьолун олон ааста.

Күндүтүк саныыр, таптыыр ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, саамай чугас киһибит, эн уһараабат тапталыҥ, сылаас сыһыаныҥ биһиги сүрэхпитигэр мэлдьитин баар буолуо...

Кыргытара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ

Биһиги сүтэрбит дьүөгэбит Винокурова Клавдия Степановна туттара-хаптара түргэнэ, ырааһа ураты этэ. Бочуоттаах сынналанҥа тахсан баран сиэннэрин көрсөрүн таһынан нэһилиэк, улуус олоҕор эрчимнээхтик кыттааччылартан биридэстэрэ буолбута.

2010 сыллаахха бастакы түөлбө тэриллиитигэр «Ипподром» диэн түөлбөитин олус үчүгөйдик салайбыта. Биһиги түөлбөит кырдык да бастаангыттан олус түмсүүлээх, ылыммыт сорукуптун толорон, биригэ түмсэ түстэрбит «хайа, тугу оноробут, хайдах оноробут, бу маны ким ылсыай?» диэн сүбэлэһэн үлэлиирбит. Клавдия Степановна олус үөрүннээн, ылыммытын тиһээр тигэр, ис-иһиттэн кэрэ са-

наалаах, барыбытын түмэр дьобурдаах, сэмэй салайааччы, истин дьүөгэ этэ.

Дьаһалта ытыгар үлэтигэр көмөлөһөн, сүбэ-ама биэрэ олоҕорбута. Биһиги Клавдиябыт талан ылбыт идэтин дьин-чаччы баһылаабыт, элбэх оҕону иитэн таһаарбыт учуутал, Учууталлар учууталлара, норуот үөрэҕиритин туйгуна диэн үрдүк ааттары ылан ылбыт маастар этэ.

Нэһилиэк биир актыыбынай общественнига, дьонно-сэргээ дьириник убаастатар, элэктэй ийэ, эйбээс эбээ, тапталлаах кэргэн, чаччы да чаҕылхай күн курдук киһибит буоллаҕа. Кини сүүрэн-көтөн, туруорсан Решетникова Л.К. «Дьүөгэлэрбэр сүбөлөр» кинигэтэ бэчээттэнэн тахсыбыта, билгитин хас биридди хаһаайкаҕа наадалаабын, туһалаабын көрдөрө.

Кини барахсан бу орто дойдуга бэрт кылгас кэмгэ олон, эмискэ суох буолбута киһи өйүгэр баппат биир уустук өйдөбүл курдук.

Үтүө-сэмэй майгылаах, дьонноругар ураты сымнаҕас сыһыаннаах, өрүү күлэ-үөрэ, үлэли-хамсы сылдыбыт биһиги дьүөгэбит, сүбэһиппит, салайааччыбыт эмискэ баҕайы күн сириттэн барбыта олус да хомолтолоох, сүрэх аһыыта, ааспат баас буолан дууһабытыгар сылдьар.

Айылҕа сокуонунан олохун аналаах доҕорун Иннокентий көрсөн, дьэ кэргэн буолан 42 сыл сарын сарыннарыттан өйөнсөн, 4 оҕону төрөтөн, сиэннээн, нэһилиэк биир убаастанар ыала буолан олон кэлбитэ, далбар хотуна аатын чиэстээхтик сүкпүтэ.

Клавдия Степановна общественной үлэтигэр элбэх былааннааҕа, ол туолбакка хаалбыта олус хомолтолоох. Түөлбө үлэтин олус үчүгөйдик салайан, былаан бөҕө ылынан, түүннэри-күнүстэри үлэлээбитэ. Үлэ былаанын, отчуоту оноруу, араас тэрээһиннэр курдук үлэлэри сатабыллаахтык аттаран, сэргэх тэрээһиннэри ыытара.

Клавдия Степановна үчүгэй салайааччы эрэ буолбакка, нэһилиэк, улуус, республика араас тэрээһиннэригэр бэйэтэ холобур буолан, көхтөөхтүк кыттар. Кэргэнинэн Иннокентийдын нэһилиэк, улуус, республика культурнай олоҕор актыыбынайдык кыттар, улууска, республикаҕа ытыгылыбыт фестивалларга, конкурстарга ситиһиллээхтик кыттыбытара.

Биригэ үлэлээбит, дьонун олоҕу олоҕорбут үтүө-мааны, убаастыыр дьүөгэбитин, Клавдия Степановнаны, куруутун ахта-саныы сылдыахпыт.

«Ипподром» микрооройуон олохтоохторо

В автохозяйство с. Намцы АО «Намкоммунтеплоэнерго» требуется временно водитель категории «С» автотранспортного средства КАМАЗ (водовоз) с ДОПОГ.

Требование: профильное профессиональное образование, навыки и опыт работы. Заработная плата 20000 руб. в месяц.

Справки по тел. 41646 или по адресу: ул. Чернышевского, 78, каб. № 14, отдел кадров

Продаю земельный участок под ИЖС в с. Намцы за ипподромом по ул. Парковая (рассматриваю вариант обмена на авто). Тел. 89142259752, 89142259785 (ватсап)

Срочно продается 3-хкомн. квартира в собственности, Намский р-н, с. Намцы, 1 эт. 54 кв.м, теплый, евроремонт, пласт. окна, участок теплица, перспектива благоустройства.

Продается 1-комн. квартира на 4-хкв. доме в с. Аппаны, новый ремонт 24 кв.м. Тел. 89142852683

Куоракка оптовой база «Тусок» ООО үлэһиттэр наадалар:

— комплектовщиктар; — грузчиктар. Хамнаһа — 20 тыһ. солк.-тан. Олорор сир баар. Эбиэт — босхо. Тел. 89841152708

Продаю дом с участком в с. Хомустах по ул. Набережная, дом 6х6 1985 г.п., свет, газ, летний водопровод, участок 20 соток, дровья, надворные постройки, огород, хорошие соседи — 850 т.р. Все в собственности Тел. 89248618533 (ватсап), 89679111019

Продается земельный участок 15 сот. с каменным домом в центре с. Намцы (свет, газ, летний водопровод). Тел. 742556

Продаю а/м «Нива» 1996 г., белый ХТС. Тел. 89246608733, 89244697157

1000 шуб по сниженным ценам! **10 августа** **ЦД им.Шестакова** **ВЫСТАВКА ШУБЫ НАРАСХВАТ** Овчина премиум-класса **Благородная норка** **Королевский рекс** **Енот, каракуль, лиса** **Нутрия, дубленки** **Сделано в России**

Продается 2-хкомн. блг. квартира в центре с. Намцы — 2600 т.р. (стеклопакеты, железная дверь, ремонт). Тел. 89243663667

Продается земельный участок 12 соток в центре с. Намцы. Тел. 89142364796

Продаю а/м Т-Ипусм 96 г. 2 литра, 4 ВД ХТС, серо-зеленый. Цена — 280 т.р. Тел. 89241760261

Ыана сылдыр ынах атыгылыбыт. Ньирэйэ тыһы. Сьаната — 60 тыһ. солк. Тел. 89243673460

Продаю земельный участок в с. I Хомустах. 20 соток, летний водопровод, свет, газ под забором. В собственности. Цена договорная. Тел.: 89142252640

Грузовые перевозки по селу, по городу. Тел. 89243661967, 89841160270, 89644258617

МАХТАЛ

Биһиги күндү киһибитин — күн күбэй ийэбитин Рожина Е.П. сүтэрбит ыарахан күннэрбитигэр истин-иһирэх тылларынан көмө-өйбүл буолбут дьоммутугар — убайбытыгар Алексеев В.Н., эдьийбитигэр Брызгалова М.Н., кинилэр дьэ кэргэттэригэр, ийэбит үлээннээхтэригэр, бары аймахтарытыгар, доҕотторбутугар, дьүөгэлэрбитигэр, биригэ үөрэммит оҕолорбутугар, Нам улуунун, селотун дьаһалтыгыгар, ветераннар сэбиэттэригэр, Хатын-Арыы нэһилиэгин дьаһалтатыгар баһылык Слепцов Ю.И., ветераннар түмсүүлэригэр Лебедева О.И., ветеринарнай управлениеҕа, ийэбит дьүөгэлэригэр, үлэлиир коллективтарытыгар 1 №-дээх НСОШ, «Энергосбыт» уचाастагар — бука барыгытыгар барҕа махталытын тиһэрдэбит, этэн-нэ буолууну баҕарабыт.

Марианна, Евдокия, Софья

<p>Күтүөппүт убайа ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович күн сириттэн соһучу олохтон туораабытынан оҕотугар, кэргэнигэр, төрөппүттэригэр, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Москвитиннар</p>	<p>Биригэ үөрэммит доҕорбут, дьүөгэбит кэргэнэ ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович суорума суолланан күн сириттэн хомолтоохтук барытынан кэргэнигэр, оҕотугар, төрөппүттэригэр, чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Кэргэнин биригэ үөрэммит доҕотторо</p>	<p>Сахаттан бастакы ССРС Сэбиллэннээх күүстэрин чемпиона, РСФСР үрүг күмүс мэтээллээх көңүл тустууга ССРС спордун маастара, спорт ветерана, улус уонна I Хомустах Ытык киһитэ ТИХОНОВ Максим Максимович ыарахан ыарыттан күн сириттэн барытын аймахтарытыгар, билэр дьоммутугар дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, кийиитэ, күтүөтэ</p>
<p>Күндүтүк саныыр, таптыыр племянникпыт, бырааппыт, убайбыт ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович соһумардык эдэр сааһыгар күн сириттэн туораабытынан дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Хомолтобутун тэнгэ үлэстэбит. Трофимовтар, Давыдовтар, Шапошниковтар, Лебедевтар уонна эдьийэ</p>	<p>Нам селотун 5 №-дээх «Кэскил» обо саадын үлэһиттэрин коллектива биригэ үлэлиир коллегабытыгар, педагог Лебедева Алена Ивановна тапталлаах кэргэнэ ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович күн сириттэн соһучу барытынан дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Нам селотун 5 №-дээх «Кэскил» обо саадын коллектива</p>	<p>Күндү Галина Тимофеевнага, оҕолоругар, сиэннэригэр, кийиитигэр, күтүөтүгэр тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ ТИХОНОВ Максим Максимович ыарахан ыарыттан күн сириттэн туораабытынан дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Намтан Эверстовтар, 1 Хомустахтан Сергеевтар, Дьокуускайтан Соловьев Ф.А.</p>
<p>Убаастыыр биригэ үлэлээбит доҕорбут ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович (Баню) эдэр сааһыгар бу күн сириттэн соһучу барытынан аҕатыгар Иван Афанасевичка, ийэтигэр Валентина Николаевнага, кэргэнигэр Аленаҕа, кыһыгар Элинаҕа, бырааттарыгар Валентинга, Кириллга, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит, аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. Биригэ үлэлээбит доҕотторо ИП «Шапошников» коллектива</p>	<p>Биригэ үлэлиир коллегабытыгар Лебедева Валентина Николаевнага уонна кини дьэ кэргэнигэр уола ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович соһучу эдэр сааһыгар бу күн сириттэн суох буолбутун дириг кутурбаммытын биллэрэбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. Намнааҕы УГРС АО «Сахатранснефтегаз» уचाастаҕын коллектива</p>	<p>Биригэ үлэлиир коллегабытыгар Лебедева Валентина Николаевнага уонна кини дьэ кэргэнигэр уола ЛЕБЕДЕВ Иван Иванович соһучу эдэр сааһыгар бу күн сириттэн суох буолбутун дириг кутурбаммытын биллэрэбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит. ТИХОНОВ Максим Максимович ыарахан ыарыттан орто дойдуттан барытынан кини дьэ кэргэттэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиһэрдэбит. Нам улуунун спорка управлениетин коллектива</p>

Кылаабынай редактор В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбууааччы — 41496, хаһыаты тангыс — 41332, бухгалтерия — 41141, факс — 41141, 41496.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улуунун» «Энсиэли» хаһыат редакцията автономнай учреждение. Сибээс, информационай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральная сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПШ №ТУ14-0216**.
Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтигин, дьэбит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕа кирибит суруктар төнөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биир буолбат.**
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэлэ, Заложная ул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru; editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат РИС талылына, таһылына уонна бэчээттээр сыһаар бэчээттэннэ. **Аадырыһа:** Нам сэл. Заложная ул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. Лиһ **Көңүл сыананан атыгылаанар Индекс — Р0005.** Тираһа — 1231 Бэчээкэ илии баттаньытын графига — 12:00 с. 30.07.2015 с. Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 с. 30.07.2015 с.